

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

V. De prædicmeto relationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](#)

Habere, denominatio est extrinseca à ueste, quæ ambit, vel ornat corpus, de qua nihil video esse scitu dignum.

QVÆSTIO V.

De prædicamento relationis.

Relationum miracula.

DE reliquis categoriis obiter tantum dixi, quia plenior eorum tractatio alibi data erat. Relations propriae huius loci sunt, & illarum tota consideratio nullibi melius tradi potest. Relations, inquam, arcanum naturæ miraculum, compedem innoxiam, catenam liberam, hostile fedus, extra se idem, plura vnum. Illas nec tenere potest creatarum rerum natura, nec fugere; nec audet negare, nec potest aspicere. Est enim in relatione coniunctio duorum sine plurimum nexus.

Extranea sibi est, nec à se recedit, & in aliud tendit; vni se applicat, & plures consignat; alterum nominat, & seipsum explicat; nunquam melius sua, quam cum est extra se tota; nunquam verius ipsa, quam cum à se longius est digressa.

Totum esse habet ad aliud.
Peregrinatur intra se, immutata interit, illibata crevit, multiplicatur sine sumptu, alienis clementiis auctor, nec intra se maior; sine termino suo tota, & tamen nulla; mancipatio mutua, dum extremum vnum illius totum se alteri subiicit, & sui iuris eodem tempore illud efficit; in naturarum affinitate nascitur, nec in earum varietate confunditur: oppositionem habet, dum facit similitudinem: sine sensu moritur, quia nascitur sine motu; & ubi desinet aspicere, statim cessat vivere; toties in una re multiplex, quoties eam maiorem esse contigit, vel minorem. Thesauros videlicet relationum innumerabiles pauperimus quisque possidet; acerbus portat absque ullo pondere; diuitias habet, quas nemo solus habere potest; innocentes gazas, alienas, & tamen nostras.

Habet illas creatura qualibet, quia est ad aliud, neque tota esse potest sui iuris: ad alterum tota, quia nata ex alio. In Deum respectus ad creaturas cadere nullus potest, quia in seipso, & ad seipsum totus est, & seipso totum bonum suum est. Habet in sinu suo aspectum triplicem vnius sui, in se manentem, ad se digressum; nec vnum totum, nec totum trinum; triplicem vnum, divisionem indiuisam, trium in uno nemum, in seipso à se diuersum: substantiam sapientiam, & semel diuinam; sapientiam eandem, sed non triplicem; sapientiam datam, & semper suam; in tribus relatiuis toram, vt non semel intuentum oculos alliceret; in tribus personis vnam, vt cognata sibi ipsa esset, quia sibi soli par esse posset.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.
Relatio Dei ad creaturas. Ad res à se factas imperium habere potest, sed non respectum; ad ipsum omnia refert, impotens referri; ordinem in omnibus facit, quem habere nescit, bona sua transfundere nititur in omnes, & intactus ab omnibus manere. Haberet enim oceanus ille totius pulchritudinam aliquam decoris sui sibi aduenitiam? Haberet ille sine nomine omnino nimis, aliquod nomen extra se natum? Et deberet aliquid creaturis infinitas, quod auferri posset, aut admitteret? Aeternitas

A aliquid nouum, quo creatura prior fuisset? Tu nobis Deus maxime habes aliquid, quod sine nobis tuum esse non potest; qui nec diuior es, quod nos habeas; nec potentior, quod facias; nec beatior, quod respicias; qui nec minus potens es, si nos fieri non possemus; nec minus sapiens, si cognosci non valeremus.

B De hac igitur tam ignota, & tam mirabilis categoria, vi plenè disputem, totam controveriam sex capitibus concluso. Primum sit relationum existentia, natura, proprietates. Secundum, proximum subiectum, seu fundamentum & distinctio eius à relatione. Tertium terminus. Quartum varia species relationum categoriarum. Quintum relationes non categoricæ. Sextum subiectum remotum; persertim utrum sint in Deo relationes ad creaturas.

SECTIO I.

Relationum prædicamentalium existentia, natura, proprietates.

C Ertum est primum, ista potissimum vocabula. Explicatio in hac materia cognoscenda esse, relatio, vocum, correlatio, fundamentum, terminus, ratio fundandi.

Relatio significat comparationem vnius cum alio, & respectum, seu habitudinem vnius ad aliud, id est id quo vnum respicit aliud; quia referri significat comparare, seu dirigere vnum ad aliud. Paternitas v.g. dicitur relatio, quia est id quo pater respicit filium. Correlatio est mutua respectus vnius ad alterum; id est, relatio per quam aliquid refertur ad aliud, quod ad ipsum refertur; quia est id quo filius qui respicit a patre, respicit patrem. Ideo relatio alia dicitur esse mutua, quando ex parte extreni utriusque reperiatur relatio; sic enim pater respicit filium, & filius respicit Patrem; alia est relatio non mutua, quando in uno tantum extremo est relatio realis; sic enim dicam Deum respici a creaturis, quas tamen ipse non respicit. Fundamentum est id quod est causa subiecto ut habeat relationem, vt in parte potentia generativa est fundamentum paternitatis: in pariete albo, albedo est fundamentum similitudinis. Terminus est id quod ab alio respicitur. Ratio fundandi est conditio requisita ut exurgat relatio, vt in relatione paternitatis generatio dicitur ratio fundandi. Denique subiectum relationis est illud, quod sustentat relationem, sive relatum, aut correlatum: pater v.g. est subiectum paternitatis.

Certum est secundum, relationem diuidi in relationem realem, quæ scilicet fictitia non est, & uero relationem rationis, quæ fictitia est. Secundum, realem aliam vocari secundum esse, cuius esse est ad aliud; aliam secundum dici, cuius esse non est ad aliud, sed explicatur per ordinem ad aliud.

Tertio relationem secundum esse aliam vocari transcendentalē, quæ in omnibus reperitur prædicamentis, & est, ut dicetur in sequentibus, ens partim absolutum, partim respectuum: aliam prædicamentalem, quæ in solo est prædicamento relationis, estque purus respectus, id est nihil aliud quam respectus. De huius ultimæ solius existentia, natura, proprietatibus nunc queritur, de reliquis postea videro.

§. I.

*Vtrum sint relationes aliqua prædicamentales
veræ reales.*

Aliqua sunt, inquit Philosophus in prædicamentis, quorū esse est ad aliquid se habere. Et s. Metaph. Ea sunt ad aliquid, que id quod sunt, aliorum esse, aut ad aliquid aliquo modo dicuntur. Merito ergo controverti potest, vtrum huiusmodi respectus vnius ad aliud sit aliquod accidens reale, an verò fictitium duntaxat, & per intellectum.

Triplex dubitatio. Ratio enim dubitandi primò est, quia implicari alicundum accidens reale, quod non possit habere esse in subiecto: relatio non potest habere esse in subiecto. Probatur. Illud, cuius totum esse est ad aliud se habere, seu quod non habet nisi esse ad, non potest habere vllum esse in: relatio habet totum esse ad: ergo relatio non habet vllum esse in.

Secundò, quod aduenit rei alicui sine vlla eius mutatione, non est aliquid reale: relatio aduenit rei sine vlla eius mutatione; cùm enim de nouo sit Romæ paries albus, similis incipit ei esse paries existens Parisis, immutatus omnino manens, vt patet: ergo relatio non est aliquid reale. Imò patet quod omnis comparatio fit per intellectum: relatio autem comparatio est: ergo illa non est nisi per intellectum.

Tertiò nullum est ens reale, quod non habeat causam, & quod non fiat per veram actionem: relatio nec haber causam, nec fit per vllam actionem, quia vt docet Philosophus s. Physicorum, sexto 10. ad relationem non est motus: ergo relatio non est ens reale.

Existentia relationum. Dico primò, dari relations categoricas, quæ sunt veræ reales, non autem fictæ, aut per solum existentes intellectum.

Ratio est primò, quia si nihil est in pariete albo, ratione cuius dicatur similis alteri parieti albo, poterit eodem iure dici similis parieti nigro: hoc autem nemo dixerit: ergo est aliquid in pariete albo, ratione cuius dici potest similis alteri parieti albo. Illud est quod vocatur relatio. Secundò etiam nullus cogitet intellectus, Pater est verè Pater, & Filius est verè Filius. Vna quantitas maior est, vel minor, vel æqualis alteri quantitat. Vnum est alteri vicinum, aut ab eo distans: quæ omnia relativa sunt, cùm habitudinem dicant ad aliud. Et sanè negari non potest esse in Deo veras relations distinctivas personatum diuinatum, quæ sunt omnino reales; Pater enim est verè Pater, & habitudinem dicit ad Filium: ergo etiam in creatis esse patrem & esse filium sunt relations reales, & indpendentes ab intellectu.

Solutio pri-
ma dubitata. Ad primam resp. negando quod relatio non habeat esse in subiecto; nam quando dicitur esse accidens, cuius totum esse est ad aliud, significatur illam esse accidens, cuius totum esse quod habet in subiecto, est ad aliud; seu cuius totum munus est subiectum illud, in quo est, perficere in ordine ad aliud. Vbi vides includi omnino esse in. Absolutè igitur maior illa neganda est: illud non habet esse in, quod habet totum esse ad. Nego, inquam, quia illud esse ad, est in subiecto.

Solutio secunda. Ad secundam respondeo distinguendo mai-

Arem: illud non est reale, quod de nouo rei alicui aduenit sine vlla eius mutatione; si de nouo adueniat secundum quod dicit tun in recto, tun in obliquo, concedo; si adueniat rei tantum secundum id quod dicit in obliquo, nego. Similitudo adueni pateti albo iam existenti, non secundum id quod dicit in recto, sed secundum illud duntaxat quod dicit in obliquo, vt constabit ex s. Metaph. 2. Verum est quod omnis comparatio actualis est per intellectum; comparatio verò apertitudinalis, seu id quo posito intellectus compare rationabiliter potest vnum cum altero, non est per intellectum, sed est reale. Relatio autem non est actualis comparatio, sed tantum apertudinalis.

B Ad tertiam respondeo distinguendo maiorem: Solutio omne ens reale habet aliquam causam, & fit per tertiam actionem, si sit entitas ab aliis distincta, concedo; si sit duntaxat formaliter ab aliis distincta secundum illud duntaxat, quod dicit in obliquo, nego. Relatio huiusmodi est, vt dixi. Vnde dicitur soler, formalites non propriè produci, sed resultare tantum, quatenus producta entitate fundamenti, & termini statim est relatio.

§. II.

*Quænam sint essentia, & proprietates
relationis categoricae.*

C Id est, quænam sit propria definitio relationis prædicamentalis, prout differt à quacunque alia relatione: deinde quid requiratur essentialiter, vt in aliquo subiecto noua exurgat relatio.

Ratio dubitandi primò est præsentim, quod modo terminus relationis sit illi essentialis, quia illud quod est essentialis relationi, & veluti eius forma constitutiva, est intrinsecum relationi: terminus non est extrinsecus relationi, sed omnino extrinsecus: ergo terminus non potest esse relationi essentialis, nec forma eius constitutiva.

Secundò terminus est omnino distinctus à fundamento relationis: ergo est omnino distinctus à relatione, que idem est cum fundamento.

Tertiò: relatio entitatem à solo habet fundamento: ergo ab illo habet essentiam, & specificationem.

Dico secundò, relationem rectè definiti acci-
dens reale, cuius totum esse est ad aliud.

Ratio est, quia per hoc distinguuntur relationes huiusmodi ab aliis omnibus relationibus, & ab omnibus entibus absolutis. Cùm enim totum eius esse sit ad aliud, maximè differt ab entibus absolutis. Cùm sit realis, differt à relationibus rationis. Cùm eius esse respectum sit ad aliud, differt à relationibus secundum dictum, E quorum esse non est respectum, quamvis explicetur per respectum.

Difficilius autem videtur dicere discrimen relationis categoricas à relatione, quæ vocatur trans-
cendentialis. Primo enim non placet explicatio
Caietani, Fonseca, & Suarez, qui volunt relationis categoricas proprium esse, vt terminum res-
piciat purè vt terminum, non exercendo circa illum munus vllum causalitatis; cùm tamen
relatio transcendentialis respiciat terminum vel
vt causam, vel vt effectum. Hoc, inquam,
videtur

videtur difficile, quia potentia respicit obiectum purè ut terminum, &quæ ac pater respicit filium; quia utraque non est minus causa formalis extrinseca. Imò relations omnes, quæ in actione fundantur, sunt predicamentales; & tamen respiciunt terminum ut causam, vel ut effectum. Secundò non placent ij, qui volunt relationem categoricam respicere terminum ut actu existentem, quod negant conuenire relationi transcendentali: sed hoc est aperte falsum, quia nullus est modus, qui transcendentaliter non referatur ad modificatum, cuius tamen actualem existentiam requirit.

Verius itaque dicitur, relationem categoricam esse accidentis subiecti proximi, quod denominat; relationem autem transcendentalem nunquam esse accidentis talis subiecti, seu fundamenti: v. g. paternitas accidentalis est homini; dependentia vero est illi essentialis. Hinc fit, ut paternitas sit relatio categorica; dependentia vero à Deo sit relatio transcendentalis. Fateor quidem relationem transcendentalem esse posse accidentalem subiecto remoto: cognitione v. g. accidens est hominis cognoscens, sed nunquam est accidentalis fundamento, quod appellatur proximum subiectum; v. g. relatio ad obiectum cognitum est essentialis cognitioni, que fundamenrum est talis relationis. Similiter relations transcendentales accidentium sunt accidentales subiectis accidentium, sed sunt essentiales ipsiis accidentibus.

Dico secundò, relationem categoricam necessariò & essentialiter includere fundamento & terminum, sine quibus nec esse, nec intelligi potest; sed ita tamen ut dicat essentialiter & in recto ipsum fundamento; terminum autem connotatur solum & in oblique.

Prima pars facile colligitur ex definitione relationis, quam attuli: nam illa est accidens, cuius totum esse est respicere aliud; id est, cuius totus effectus formalis, quem confert subiecto, est dirigere, seu ordinare illud ad aliud. Vbi manifeste indicatur fundamento ratione cuius aliquid refertur, & terminus ad quem refertur: relatio enim requirit causam aliquam proximam, ratione cuius existat in uno potius quam in altero; v. g. ut paries similis sit alteri parieti, debet esse aliqua causa, & fundamenrum illius similitudinis, alioqui esset similis cūlibet alteri. Huiusmodi causa vocatur fundamento relationis: ergo relatio exigit aliquid fundamento. Sed & necessariò exigit terminum, quia est ad aliud, id est ad terminum, sine quo, ne diuinitus quidem intelligi potest, aut conferuari: hoc enim unicum discrimen est entis absoluti à respectivo, quod illud perfectè significer sine alio extra se; respectuum autem præter seipsum, necessariò exigat etiam aliquid aliud à se.

Secunda pars assert fundamento & terminum, tametsi pertineant ad essentiam relationis, non eodem tamen modo partinere ad constitutionem essentiae illius: duobus videlicet modis fieri potest ut aliquid sit de essentia rei aliuius. Primo ita ut in recto sit ipsa entitas illius: secundò ita ut in oblique connotetur ab eo, & respiciatur: v. g. illud quod est entitas visionis in recto, constitutum est, & essentiale visioni; species nimurum expressa producta in oculo. Illud autem, quod connotatur extrinsecè à

R.P. de Rhodes curs. Philosoph.

A visione in obliquo, est essentiale visioni; color nimurum qui terminat visionem, neque ullo modo est entitas ipsa visione. Nulla igitur relatio est, quæ non dicat fundamento & terminum; sed fundamentum est entitas ipsa relationis, ideo in recto illam constituit: terminus autem non potest dici entitas relationis, neque relatio dici potest esse terminus, sed connotatur tantum à subiecto relationis, & in oblique illam ingreditur. Filius v. g. non est entitas paternitatis, sed id quod respicitur & connotatur à paternitate; ideo illa entitas est ipsa potentia generativa patris, propterea tamen respicit filium.

B Ad primam respondeo terminum relationis Solutiones esse quidem semper extrinsecum fundamento difficultatum; nihil enim refertur ad seipsum; sed esse tamen extrinsecum & essentiale relationis; non tanquam entitatem & rectum relationis, sed tanquam obliquum & connotatum extrinsecum relationi, sed extrinsecum eius fundamento: quanquam in aliquo etiam sensu dici potest, terminum extrinsecum esse relationi, si per esse extrinsecum intelligatur id quod non est in recto, & entitati ipsa relatio.

C Ad secundam respondeo terminum necessariò esse distinctum à fundamento relationis, qua relatio distinguitur à fundamento secundum id quod illa in oblique connotat, non secundum quod illam constituit in recto.

Ad tertiam patet ex dictis, quod relatio totam entitatem habet in fundamento, non absoluè sumpto, sed propterea in oblique connotat terminum.

Sequuntur proprietates relationis, in quibus leuis est difficultas.

Proprietates relationis.

D Prima est, quod posito fundamento & termino, ponitur necessariò relatio; non per veram actionem, sed per resultantiam, ut dixi: quia illis positis, ponitur totum id quod essentialiter exigit relatio, tunc in recto, tunc in obliquo: ergo illis positis, ponitur relatio.

Secunda est, non suscipere magis & minus, nisi secundum sensum vulgi. Similitudo v. g. non suscipit in seipso magis & minus, ita ut una res sit alteri similius quam altera; quamvis dicatur vulgo, illa esse magis similis per maiorem aut minorem accessum ad perfectam similitudinem. Nam v. g. si album ut sex esset similis albo ut septem, quam album ut duo, deberet esse similius in numero graduum; nam essentia albedinis est eodem modo similis in utroque: sed album ut sex non est similius in numero graduum albo ut septem, quam album ut duo, quia eundem non habet gradum: ergo non est reuerba similis, licet secundum sensum vulgi dicatur similis.

E Tertia proprietas est, quod relata sunt simul natura & cognitione, ut parebit ex dicendis de termino relationis.

Quarta est habere contrarium, non ratione sui, sed ratione fundamenti: si enim fundamento sit qualitas, tunc relatio habebit contrarium; si non sit qualitas, contrarium non habet.

SECTIO II.

De distinctione relationis à fundamento,
& termino.

Explícata generatim essentia relationis, quæ cit essentialiter fundamentum quod respicit aliud, & terminum, qui respicitur, præcipua totius huius materiæ difficultas est, vtrum relatio illa, sive habitudo & ordo fundamentum ad terminum, sit aliqua entitas illis superaddita, & ab viro distincta. Qua in controversia tripliciter Authores diuersi sunt. Primi volunt aliqui, relationem realiter distinguere, aut saltem modaliter. Secundi alii negant, illam distinguere etiam conceptu. Tertiū alii statuunt, relationem distinguere formaliter, & per rationem à fundamento; realiter autem ab ipso termino: quæ tria examinan-
da loco hoc sunt.

§. I.

Vtram relatio realiter distinguitur à
fundamento.

Prima dubitandi primū est, quia illa distin-
guuntur realiter, quæ possunt separari: rela-
tio similitudinis, quam habet paries albus, ad alterum parietem album, potest ab illo separari; si enim destrueratur alter ille paries, manebit albedo in uno, & non manebit similitudo: & antequam fiat secundus paries albus, albedo est in uno pa-
riete, in quo non est similitudo. Item puer qua-
tuor annorum est homo, & non est pater: ergo relatio separatur realiter à fundamento, & ab eo
distinguitur. Imò interdum crescente fundamen-
to, relatio decrescit, & contrà; si enim duo sint pa-
rietes, unus albus ut ostio, alter albus ut qua-
tuor, & à pariete albo ut octo tollantur quatuor
gradus, decrescit albedo, & crescit similitudo;
ergo albedo non est realiter similitudo.

Secondū ex effectu for-
mali.

Secundū forma posita in subiecto communicat necessariò illi suum effectum formalem, v.g. implicant intelligi albedinem in pariete, & parietem non fieri album; effectus enim formalis non est aliud quā forma in subiecto: sed si relatio iden-
tificatur cum fundamento, forma erit in subiecto
sine suo effectu formalis; nam in pueru quatuor
annorum erit tota forma paternitatis, quæ tamen
puerum non denominabit patrem: ergo relatio
non est identificatur cum fundamento. Deinde quan-
do illi homini, qui prius non erat pater, aduenit
paternitas; vel aliquid reale illi aduenit, vel
nihil. Si aliquid: ergo paternitas distinguitur ab
illo fundamento. Si nihil: ergo relatio est nihil,
quod nemo dixerit. Neque dicas, aduenire illi
aliquid extrinsecum; nam relatio nullo modo
prius erat, alioqui puer erat pater: relatio est ali-
iquid intrinsecum: ergo adueniente relatione non
aduenit tantum aliquid extrinsecum.

Tertiū: illud quod est accidens realiter, ne-
cessariò distinguitur realiter ab eo quod est sub-
stantia: relatio est verè ac propriè accidens, fun-
damentum autem sibi est substantia; nam Pe-
trus in ratione hominis est similis Paulo: ergo
relatio distinguitur realiter à fundamento. Ne-
que dicas, accidens metaphysicum non distingui
necessariò à substantia. Sed contrà. Implicant ali-
iquid causari & dependere realiter à seipso: sed ac-
cidens necessariò pender à substantia, cui inhæ-

Aret: ergo accidens necessariò distinguitur à sub-
stantia, siveque sicutum est omne accidens meta-
physicum. Confirmatur, quia dependere est in ali-
qua re pendere ab alio: ergo dependencia realis
est dependencia ab alio realiter diverso. Vel ergo
dependencia illa relationis à fundamento est fi-
cta, & sic relatio non est accidens nisi fictum; vel
est realis, & sic relatio realiter distinguitur à fun-
damento, quia nihil realiter pender à seipso.

Dico primū. Relatio nec realiter, nec modali-
iter distinguitur à fundamento, & termino. Ita
consent Scotus & Nominales, aliquique plures re-
lati à Suarez, Vasque, Auera; imò expreſſe sic
traditur ab Augustino lib. 5. cīvit. cap. 16. Ansel-
mo in monologio, cap. 24. Damasceno & aliis.
Contraria sententiam communius docent Thomistæ,
non autem S. Thomas, vt late probat Huc-
tadus diff. 15. Metaphys. §. 8.

Ratio autem est primū, quia illa non distin-
guuntur realiter, quæ nulla vi possunt separari:
relatio nulla vi potest separari à fundamento &
termino; v. g. Petrus & Paulus nulla vi existere
possunt sine similitudine in natura: duo paries
albi nulla vi existere possunt sine similitudine in
qualitate: ergo relatio non est distincta realiter à
fundamento & termino. Minor probatur. Illa sunt
necessariò similia, quorum unum se habet sicut
aliud: si duo paries sint albi, vnu necessariò
se habet sicut alias: ergo si duo paries sint albi,
nulla vi effici potest vt vnu non sit sicut aliud.
Imò duas quantitates bipalmates praecisa quaque
alia entitate per intellectum sunt realiter
æquales, & implicat vt non sint æquales: Petrus
& Paulus praecisa per intellectum entitate qualibet
superaddita sunt inter se distincti, & similes
in natura: ergo frustra est entitas qualibet alia
superaddita.

Secundū: si relatio est distincta realiter à fun-
damento, necessarie est vt infinita producantur en-
titates, quarum excogitabilis non est causa illa
productiva; quod probo. Si enim producunt hic
de novo liliū, debet necessariò produci entitas
nouæ relationis in omnibus albis, que sunt in
India, & entitas dissimilitudinis in omnibus que
non sunt alba, & non sunt lilia. Ad motum digi-
ti vniū producetur noua entitas realis distan-
tia per totum mundum, & iuxta successione
mutabitur infinites hæc entitas. Tunc autem
non est excogitabilis causa, quæ talen producat
entitatem, & illa tamen si realis est, debet rea-
lē habere causam à qua producatur realiter.
Nascatur v. g. nullum toto in mundo, erit ens
in quo non fiat aliqua noua produc̄io. Quis au-
tem dinumeret illos modos qui producentur in
re qualibet? Cū enim nullum sit ens, quod
mille modis non possit comparari ad alia per di-
stinctionem, distantiam, similitudinem, dissimi-
litudinem, maius & minus; certè nihil erit in
quo singulis instantibus non producantur infiniti
modi.

Et tertius sequitur dari processum infinitum, quia
una similitudo est similis alteri per veram simili-
tudinem; si hæc est separabilis & distincta, ite-
rum hæc per aliam & aliam similis erit in infi-
nitum.

Ad primam respondeo ex nuper dictis, duo scilicet
reperiri necessariò in qualibet relatione: vnum pote-
quod constituit illam in recto, alterum quod fun-
damentum respicit in obliquo. Ceterum est relatio-
nem separari posse à fundamento secundum id
quod relatio connotat in obliquo; nego autem
posse

posse separari secundum id quod illa connotat in recto. Quando unicus est paries albus, habet relationem totam similitudinis secundum id totum quod constituit illam in recto, non secundum id quod connotat in obliquo. Quod additur, crescere aliquando relationem decrecentem fundamento, & contraria, difficultatem non habet; quia dixi relationem non suscipere magis & minus, nisi secundum sensum vulgi; unde totum corrut argumentum, quamus solui etiam posset eadem adhibita distinctione recti & obliqui.

Instans.

Instabis: ubi est aliqua denominatio intrinseca separabilis, ibi est forma intrinseca separabilis: denominatio relatiui adueniens albedini absolute, est intrinseca & separabilis, ut pater: ergo est etiam forma intrinseca & separabilis. Deinde quando non est nisi vna albedo, illa nullo modo est respectiva, sed est ens simpliciter absolutum; non enim potest vlo modo dici similis ei similitudo. Puer quoque quatuor annorum non est vlo modo, etiam inadæquatè, pater: ergo ut de nouo sit intrinsecè ac adæquatè pater, debet de nouo aduenire illi aliquid intrinsecum; quomodo enim fieri potest intrinsecè id quod prius intrinsecè non erat, si nihil ei adueniat intrinsecum. Denique quero de illo recto quod constituit rationem, vitrum sublatu termino sit relativum inadæquatè; si enim est relativum: ergo puer denominari potest pater inadæquatè; si non est relativum: ergo illi aduenit de nouo esse relativum.

Resp. distinguendo primam maiorem: ubi est denominatio intrinseca separabilis secundum id quod dicit in recto & in obliquo, ibi est forma separabilis, concedo: ubi est denominatio separabilis tantum secundum id quod dicit in obliquo, ibi est forma separabilis, nego. Sæpe autem dixi, sublatu termino relationem tolli duntaxat secundum id quod connotat in obliquo.

Tota verò difficultas est, vitrum rectum illud relationis, sive fundamentum, sublatu termino, quod est connotatum obliquum, maneat formaliter respectivum, saltem inadæquatè. In eo enim tota est vis argumenti. Respondeo autem illud nullo modo est actu respectivum, sed tantum fundamentaliter; ita videlicet, ut ex parte ipsius nihil desit ut sit respectivum, sed tantum terminus extrinsecus, quo posito sine mutatione vlla intrinseca erit actu respectivum, cum antea non esset tale nisi potentia, ex defectu nimis solius termini; eo enim accidente completer illa potentia, & sit actualiter respectivum; semper enim dicendum, illud habere totum, quod est necessarium ex parte ipsius, ut sit respectivum intrinsecè; sed illud tamen actu non est respectivum ex defectu complementi extrinseci, quo sublatu illud intrinsecum non est respectivum.

Ad secundam respondeo formam aliam esse absolutam, aliam respectivam: absoluta est qua denominat suum subiectum eo ipso quod illi inheret absque alio extrinseco; effectus enim eius formalis non dicit nisi talem formam in subiecto, & non dicit aliquid extrinsecum; id est denominatio subiectum eo ipso, quod est in subiecto. Respectiva illa est, que non denominat sola subiectum in quo est, nisi adsit aliquid extrinsecum, quod respiciat; quia scilicet effectus eius formalis est forma in subiecto prout respiciens aliud: unde si sola sit, non est forma, nec con fert vlo modo effectum formale. Unde ad argu-

R.P. de Rhodes curſ. Philosoph.

A mentum: forma positâ in subiecto communicat illi effectum suum formalem, si forma sit absolute, que dicat tantum seipsum in subiecto, concedo; si forma sit respectiva, que non dicat tantum seipsum in subiecto, sed essentialiter dicat vnum in recto, & alterum in obliquo, nego. Huiusmodi autem relatio est, ut dixi. Vel etiam idem erit si dicas: Forma positâ in subiecto secundum totum quod dicit, tum in recto, tum in obliquo, communicat illi effectum formalem, concedo: forma positâ in subiecto inadæquatè tantum secundum id quod dicit in recto, tribuit illi effectum formalem, nego. Rectum illud solitariè sumptum nullo modo est forma relativa. Sicut quia binarius numerus essentialiter dicit duas unitates, sublatu vna, nullo modo manet formaliter binarius. Quando illi homini qui prius non erat pater, aduenit paternitas, nihil ei aduenit, quod sit de essentia paternitatis in recto; aduenit aliquid quod sit de essentia paternitatis in obliquo. Hoc autem intrinsecum est relationi paternitatis, licet extrinsecum sit Patri, ut saepe dixi.

Instabis primò. Aduenit tunc tota relatio paternitatis adæquatè formaliter; nam illa prius stantia, nullo modo erat, etiam inadæquatè: relatio illa est aliquid intrinsecum fundamento: ergo aduenit aliquid intrinsecum fundamento, quod proinde realiter ab ipso distinguitur.

Resp. negando aduenire tunc relationem totam formaliter adæquatè, quia illa tunc non aduenit secundum id quod dicit in recto, sed secundum illud duntaxat, quod dicit in obliquo; illud tamen rectum non est relatio formaliter vlo modo, donec adueniat ei obliquum, quod non est relatio, alioqui esset rectum; sed connotatur à relatione. Relatio enim formaliter sumpta duo dicit, rectum & obliquum; vnum quod respicit, alterum quod respicitur. Posito recto antequam adueniat obliquum, nullo modo est relatio formaliter, quamvis sit relatio secundum id quod dicit in recto; neque tamen tota relatio sumpta formaliter aduenit, quia non aduenit secundum id quod dicit in recto. Sicut quando de nouo fit homo, cuius corpus antea erat, ille non erat prius formaliter, & tamen non sit adæquatè, quia non sit secundum materiam.

Instabis secundò. Id quod nunc est formaliter, cùm prius nullo modo esset formaliter, nunc adæquatè sit formaliter: relatio paternitatis nunc est formaliter, cùm antea nullo modo esset formaliter; ergo relatio paternitatis nunc adæquatè sit formaliter.

Resp. distinguendo maiorem: id quod nunc est formaliter, cùm prius nullo modo esset formaliter secundum id quod dicit formaliter, tum in recto, tum in obliquo, nunc sit adæquatè formaliter, concedo; cùm prius nullo modo esset formaliter secundum illud solum quod connotat in obliquo, nego: id est, si nullo modo erat formaliter ex defectu solius obliqui, nego; ex defectu recti, & obliqui, concedo.

Ad tertiam resp. aliud esse accidentis physicum, Solatio aliud metaphysicum: quidquid est extra rei es- tentiam, dicitur accidentis; sed si realiter sit extra essentiam, est accidentis physicum realiter ab ea distinctum; si autem per solum conceptum sit extra essentiam, accidentis est metaphysicum, sola nimis ratione distinctum à substantia, sicut esse risibile, admirativum, &c. accidentia sunt

690 Philosophiæ Peripat.Lib.IV.Disp.IV.

metaphysica, quia non sunt de primo conceptu rei, neque tamen distinguuntur realiter à substantia, sed conceptu tantum. Huiusmodi accidentis est relatio, quod non realiter, sed per solum conceptum penderet à substantia, cum non sit accidentis nisi per conceptum. Nihil ergo pendere potest realiter à seipso, quamvis per conceptum pendere possit à seipso sub alia formalitate. Nam pendere realiter, est pendere ab alio realiter distincto: pendere autem per conceptum, est pendere ab alio distincto per conceptum. Illa dependentia relationis à fundamento nullo modo est facta, sicut distinctio rationis non est facta, quia est per intellectum cum fundamento in re; id est neque facta dici debet, neque realis, nisi fundamentaliter: formaliter autem est per intellectum, cum fundamento in re. Similiter ergo nihil realiter in hæc potest sibi ipsi, sed per conceptum cum fundamento in re, in hæc sibi ipsi aliquid potest; quo modo accidentis metaphysicum inheret, id est concipiatur cum fundamento in re illi in hæc.

Instantia.

Instabis: eodem modo ens diuiditur in substantiam & accidentem, quo diuiditur in ens creatum & in creatum: sed ens increatum & creatum necessariò distinguuntur realiter per differentias essendi à se & ab alio: ergo substantia & accidentis realiter inter se distinguuntur per differentias essendi in se, & in alio.

Resp. distinguendo maiorem: ens eodem modo diuiditur in substantiam, & accidentis physicum, quo diuiditur in ens creatum & in creatum, concedo; eodem modo diuiditur in substantiam & accidentis metaphysicum, nego.

S. II.

Vtrum relatio formaliter & per conceptum distinguitur à fundamento & termino.

Sententia negans.

Q Via difficultum est intelligere, quomodo aliqua res incipiat de novo referri sine vlla sua mutatione, cum prius non referretur per solam mutationem alterius extremi; propterē Recentiores quidam Philosophi, ut hoc explicit, negant relationem esse vlo modo distinctam, etiam per conceptum ab extremis, que refurunt; atque adeo negant illam esse formam aliquam respectuum, sed esse ipsam entitatem absolutam extremi vtriusque, & corum puram coexistentiam: v.g. inquit, similitudo duorum parietum alborum non aliud est, etiam per rationem, quā hunc paritem esse album, & illum esse album: & dissimilitudo est, vnum paritem esse album, & alterum esse nigrum. Omnis autem ordo & respectus, qui præterē cogitatur, fictus est, non autem aliquid reale ex parte obiecti.

Prima ratio dubitandi.

Ratio vero dubitandi est primū, quia vnum album incipiente altero albo, denominatur illi simile sine vlla mutatione per solam vtriusque coexistentiam: ergo similitudo non est aliquid distinctum ratione, à coexistentia vtriusque albi. Probatur antecedens: per illud vnum album est simile alteri, quo posito, sublati etiam per intellectum omnibus aliis, intelligitur esse simile, & implicat ut non intelligatur simile: sed positā coexistentiā duorum alborum, præcisus per intellectum omnibus aliis, intelliguntur illa esse similia: ergo sola coexistentia rerum absolutarum est formaliter relatio, etiam per conceptum. Confirmatur. Illa non distinguuntur formaliter,

A quorum vnum non potest concepi sine altero: sed implicat concepi fundatum & terminum, quin intelligatur relatio, nam implicat concepi duos paries albos, quin concipiunt similes; illa enim sunt similia formaliter, quorum una est qualitas: ergo non distinguuntur formaliter relatio à fundamento & termino. Ind Petrum & Paulum esse similes in natura humana, nihil aliud est nisi Petrum esse hominem, & Paulum esse hominem.

Secundū: terminus vel est essentialis & intrinsecus relationi, vel est extrinsecus & accidentalis. Si est intrinsecus: ergo terminus est saltem inadæquat ipsa relatio aquæ ac fundatum, & sic filius est inadæquat pater. Ind falsa est allata definitio relationis, cuius totum esse est ad aliud; si enim est ad aliud, necessario illud aliud est extrinsecus relationi: si autem terminus est extrinsecus relationi, sequitur posse aduenire alicui nouam denominationem intrinsecam sine mutatione vlla intrinsecā; relatio enim similitudinis est intrinseca fundatum, qua illi aduenit sine noua forma intrinseca. Et confirmatur, quia ibi est tota forma intrinseca rei, vbi est tota res: sed ante aduentum termini, est in fundamento tota res & entitas intrinseca relationis: ergo est tota relatio.

C Teriū, quotiescumque paries habet totum quod est intrinsecum ac formaliter necessarium ad rationem similitudinis, potest dici similes alteri: sed destruendo altero pariete, paries albus habet totum quod est intrinsecum necessarium ad rationem similitudinis: ergo potest dici similes alteri.

Dico secundū, relationem non esse formaliter solam entitatem absolutam fundamenti & termini, sed esse formaliter aliquid respectuum, ratione distinctum à fundamento & termino. Ita omnino dicere tenentur omnes qui cum Aristotele volunt dari categoriam relationis distinctam ab omnibus aliis categoriis; nam illam penitus negant omnes illi, qui volunt relationem formaliter esse duas entitates absolutas.

D Primi ergo conuincuntur illis omnibus argumentis, quibus probatum nuper est, dari relationes categoricas. Quia ens formaliter respectuum distinguuntur conceptu ab ente formaliter absoluto: relatio ut si est ens formaliter respectuum: ergo relatio ut sic distinguuntur conceptu ab entitate absoluta fundamenti & termini. Pater enim quod si relatio non est ens formaliter respectuum, non constituit categoriam ab aliis distinctam.

E Deinde id quod non est essentialis rei, sed est posterius essentiā, distinguuntur ratione ab essentiā; hoc enim est esse accidentis metaphysicum: relatio categorica non est essentialis rei, aliqui non differunt à transcendentali: ergo relatio categorica distinguuntur à fundamento & termino, saltem ratione.

F Præterē paternitas est vera relatio, aliqui Deus Pater non haberet relationem realem ad Filium: sed paternitas est aliquid respectuum ratione distinctum ab entitate absoluta fundamenti & termini: ergo relatio est aliquid respectuum ratione distinctum ab entitatis absolutis extremonum. Ind si relatio non esset aliud quam entitas absoluta extremonum, & eorum coexistentialia, sequeretur quod omnes homines essent sibi mutuo Pares. A priori ergo ratio est, quia non dicimus duntaxat, *Petrus est albus, & Paulus est*

est albus; sed, Petrus est albus sicut Paulus est albus: ergo similitudo non est formaliter albedo absoluta extremi virtusque.

Solutio pri-
ma dubit. Ad primam respondeo negando, quod unum album sit simile alteri albo per solam virtusque co-existentiam; sit enim simile per verum respectum realis distinctum ratione ab virtusque co-existentia. Ad probationem negatur illa minor: posita co-existentia duorum alborum, præcisus per intellectum omnibus aliis, illa intelliguntur esse similia. Negatur, inquam, quia et si non sit necesse ut superaddatur illi co-existentia aliquid distinctum realiter, superaddi tamen debet aliquid distinctum ratione; nam esse simile, non est vestigium tantum duo aliqua esse alba, sed est unum esse album sicut aliud est album. Ad confirmationem eadem responsum est. Respondeo enim posse concipi duo aliqua esse alba, quin concipientur esse similia, quia similia sunt ea quae unam est qualitas; sed possum concipere duo esse alba, quin concipiā unum habere qualitatem unam cum qualitate alterius, id est illas qualitates esse unam, id est inicem conuenire; non enim necessarii concipio unum esse album sicut aliud.

Solutio se-
cunda. Ad secundam respondeo, terminum esse relationi essentiali in obliquo & connotatiū, ut dixi; posse autem in uno sensu dici esse intrinsecum relationi, in altero autem sensu posse dici extrinsecum. Intrinsecus dici potest, si significatur esse aliquid quod ingreditur aliquo modo intrinsecum & essentialiē eius conceptum: extrinsecus verò dici potest, si significetur, illum non esse in recto, & entitatiē ipsam relationem. Quidquid autem dicatur, parum interest; si enim dicatur intrinsecus tantum connotatiū ac in obliquo, non sequitur paternitatem esse inadequare in Filio, cùm relatio non sit in Filio, sed respiciat Filium, atque adē respiciat verè aliud, id est aliquid distinctum à fundamento, & ab ipsa etiā entitate relationis, que adæquate est in eo quod dicitur in recto, licet sit in ordine ab obliquum.

Si autem dicatur, terminum extinsecum esse relationi, quia connotatur ab ea, & est eius obliquum; non sequetur posse advenire alicui denominationem patē intrinsecam sine mutatione intrinsecā; relatio enim intrinsecā est secundum id quod dicit in recto, extrinsecā secundum id quod dicit in obliquo, quamvis utrumque sit illi essentiale, sed diuerso modo. Ad confirmationem sæpe dictum est, ibi esse totam formam intrinsecam rei, vbi est tota res, tum secundum id quod dicit in recto & entitatiē, tum secundum id quod dicit in obliquo, & connotatiū.

Neque dicas, nihil esse magis intrinsecum rei, quād quod est de eius essentia, qui est intrinsecus eius conceptus; redit enim eadem distinctio: nihil est magis intrinsecum rei, quād quod est de illius essentia in recto & entitatiē, concedo; quod est de illius essentia in obliquo & connotatiū, nego.

Solutio ter-
tia. Ad tertiam pater ex modo dictis, negari primò posse minorem, quia terminus in obliquo dici potest intrinsecus relationi. Deinde negari etiam posse maiorem: quoiescumque paries habet totum quod formaliter & intrinsecè necessarium est ut sit similis, potest dici similis; quia cùm similitudo sit forma partim intrinseca, partim extrinseca, ut paries dicatur similis, necesse est ut adhuc totum quod necessarium est, tum extrinsecè, tum intrinsecè ad similitudinem.

A Ex quo colligitur, quod tertium proposueram, relationem adæquate sumptam non distingui reliter etiam à termino; distingui autem secundum id quod illa dicit in recto, & entitatiē.

SECTIO III.

De fundamento relationis categorice, & de ratione fundandi.

E Xposui hactenus quidditatem relationis, nunc exponenda sunt signatae duo extrema, quæ illam quasi construant. Primum autem est fundamentum, seu causa proxima, cur in aliquo sit relatio; de quo unica restat controversia, quotuplex videlicet illud sit, seu quænam res possit esse fundamentum relationis categorice: vbi primò videndum est, utrum commode fundamenta relationum, & relationes dividantur in tria genera: secundò, quod est difficilior, utrum relatio possit esse fundamentum alterius relationis.

§. I.

Utrum fundamenta relationum, & relationes recte dividantur in tria genera.

C Ertum est primò, Aristotelem 5. *Metaphysic.* cap. 5. tria statuere genera eorum, quæ sunt ad aliquid. Primum genus illud est, quod fundatur in unitate naturæ, aut multitudine: secundum, quod fundatur in potentia actiua, vel passiva: tertium fundatur in mensura & mensurabili. Nomine unitatis non intelligitur unitas propriè dicta, sed similitudo tantum & conuenientia: nomine autem multitudinis significatur disconuenientia, quæcumque illa sit; patet enim, quod conuenientia, & disconuenientia possunt esse vel in natura, vel in extensione, vel in intentione graduum. Nomen potentiae actiuae causam significat, à qua effectus producitur: potentia passiva significat effectum productum; unde sub hoc genere continentur relationes omnes cause ad effectum, & effectus ad causam; deinde relationes omnes effectuum procedentium ab eadem causa; deinde illæ quæ fundantur in morali quadam actione, ut relationes serui ad dominum, aut conjugum inter se. Nomine mensura illud intelligitur, per quod cognoscitur, & limitatur quantitas aut perfectio alterius: v.g. obiectum dicitur esse mensura potentiarum, quarum perfectio cognoscitur ex obiectis. Mensurabile appellatur id, cuius perfectio cognoscitur & limitatur per aliud, ut potentia cognoscitur per obiectum, cui necessario commensuratur.

E Certum est secundò, divisionem hanc in tria genera fore optimam, si omnia illa membra divisionis inter se distincta sint; si omnia participant veram definitionem relationis; & demum si praeter tria illa nullum sit excogitabile genus relationis practicentalis: quæ tamen omnia video à quibusdam negari.

Ratio enim dubitandi primò est, quia unitas & multitudine relationes sunt, non autem fundamenta relationum: ergo relationes prima non fundantur in unitate, aut multitudine. Indò cùm multitudino negatio sit, non potest dici esse fundamentum relationis positivæ.

Secundò fundamentum relationis est necessarium intrinsecum extremo quod referunt: actio, que

692 Philosoph. Peripat. Lib. IV. Disp. IV.

fundat relationem secundi generis, est extrinseca
ēpsī agenti: ergo relationes secundi generis non
fundantur in actione.

Tertio relatio potentiae ad obiectum essentialis
est, non autem categorica: ergo mensurabilis non
est fundamentum relationis. Imò si categoricæ
sunt relationes tertij generis, reuocantur ad se-
cundum genus; nam ad illud secundum genus
pertinent quæcumque dicunt ordi nem ad poten-
tiam agendi, & actionem: sed mensura & mensu-
rabilis dicunt huiusmodi ordinem, quia mensu-
rabilis significat potentiam quamlibet, vel habi-
tum, cuiusmodi sunt intellectus, voluntas, scien-
tia: mensura vero significat obiectum, quod at-
tingi potest à potentia vel habitu: ergo frustra
ponitur tertium istud genus relationum. Deni-
que si mensurabile, seu potentia dicit ordinem
ad obiectum, mensura qu oque ordinem dicit ad
mensurabile: negatur tamen à Philosopho, quod
scibile relationem habeat ad scientiam.

Conclusio affirmativa.

Relations primi gene- ris.

Dico primò, relationes optimè in tria genera
diuidi, adeò ut revera sint categoricæ relationes
fundatae in unitate aut multitudine, in poten-
tiis actiuis aut passiuis, in mensura & mensu-
rabilis.

Primo enim, quod relationes fundatae in uni-
tate aut pluralitate relationes sint categoricæ,
probatur, quia respectus realis, & non essentia-
lis fundamento proximo, est relatio categorica:

illa quæ habent unitatem aut multitudinem, ha-
bent respectum realem, & non essentiam; simili-
tudo enim separabilis est ab illis quæ similia
inuicem sunt, ut patet: ergo relationes primi ge-
neris sunt categoricæ.

Secundò eadem ratio valet pro relationibus se-
cundi generis, id est causalum ad effectus, &
effectuum ad causas; patet enim illas separari de-
structo termino. Imò & valet eadem ratio pro
mensura & mensurabili, quia limitari & cognosci
obiectum quod actu existit, & actu percipitur, est
respectus aliquis potentiae ad obiectum separabilis
à potentia, id est ratio est prædicamentalis: ergo
mensurable fundamentum est relationis ca-
tégoricæ; differentia enim propria eius est co-
gnosci & limitari per aliud.

Ad primam respondeo nomine unitatis funda-
mentalism, quam dixi fundamentum esse relationes
primi generis, significati rem illam, quæ
talem habet unitatem, non ipsam unitatem, quæ
relatio est: v. g. natura Petri fundamentum est
similitudinis, quam habet Petrus ad Paulum: si-
militudo autem relatio est. Verum est, quod mul-
titudo & distinctio formaliter sumptæ aliquam
habent negationem, ratione cuius non fundat
relationem, sumptæ tamen materialiter positivæ
sunt, & fundant relationem dissimilitudinis, quæ
tamen dici potest relatio partim positiva & nega-
tiva; sicut multitudo partim est positiva, partim
negativa.

Ad secundam respondeo relationem secundi
generis esse intrinsecam agenti, quia actio non
est fundamentum illius, sed tantum ratio fundan-
di. Fundamentum enim relationum huius-
modi est ipsa entitas causæ, prout est productua
talis effectus: potentia v. g. generativa in homine
fundamentum est paternitatis; generatio autem
est ratio fundandi tantum, id est conditio ad
fundandam relationem necessariò requisita: ma-
net enim relatio etiam postquam actio præ-
terita est.

Solutio ter-
tiæ.

Dices, si actio præterita sufficit ad relationem,

A sufficit etiam actio futura. Verum manifesta dif-
paritas est, quia relatio exigit terminum exi-
stentem; non existit autem quando actio est
tantum futura; existere potest tamen est pra-
terita.

Ad tertiam resp. relationē potentiae ad obiectum
actu existens, & actu perceptum esse accidentia-
lem, non transcendentalē. Cum enim obiectum
possit non existere actu, respectus ad illud
existens est sine dubio separabilis à potentia. Fa-
teor tamen transcendentalē esse respectum poten-
tiae ad obiectum sub ratione mensura apud
dinalis, præscindendo ab eo quod actu existat &
actu cognoscatur. Deinde nego relations ita
posse reuocari ad relationes tertij generis; quia ut
sic non dicunt ordinem ad potentiam agendi, &
actionem, etiā aliunde dicere possint istum ordi-
nem. Consistit enim præcisē genus istud relationis,
quod perfectio unius sit alterius perfectioni
commensurata. Tamen vero potentia dicit ordinem
ad obiectum, non habet tamen ordinem obiectum
ad ipsam potentiam; quia potentiam men-
surari per obiectum, est aliquid intrinsecum poten-
tiae; obiectum autem esse mensuram potentiae,
denominatio est extrinseca in obiecto. Vnde cer-
tum est, non omnem relationem categoricam
esse mutuam.

S. II.

C *Vtrum possit una relatio fundare aliam
relationem.*

S Ic breuiter propositis iis, quæ possunt fun-
dere relationem, grauis sequitur controvēsia,
vtrum possit una relatio esse fundamentum relationis
alterius; v. g. vna similitudo esse funda-
mentum alterius similitudinis; quia sicut due al-
bedines sunt inter se similes, sic due similitudi-
nes sunt similes inter se: neque dubitari potest,
qui inter se similes sint due paternitates.

Ratio ergo dubitandi primò est, quia vitri nō
non potest processus in infinitum, si una relatio bīa-
funder aliam; si enim una relatio funder vnam
aliam relationem, rursum ista fundabit aliam ter-
tiam; est enim similis secunda, & tercia fundabit
quartam; sicutque vbiicumque una erit relatio,
erunt infinitæ reales relations, quod omnino
implicat, ut patet: non enim minus impossibilis
est progressus infinitus in formalitatibus, quam in
entitatis realiter distinctionis, ut sèpè dixi.

Secundò, actio non potest fieri per aliam
actionem: ergo neque relatio potest fundare
aliam relationem. Probatur consequentiæ; idèo
actio non fit per aliam actionem, quia essentia-
liter est actio: quod autem essentialiter est tale,
seipso est tale: sed relatio est essentialiter relatio;
similitudo v. g. est essentialiter similitudo: ergo
seipso est relatio, non autem fundat aliam rela-
tionem.

Tertiò si una relatio fundat aliam relationem,
erunt in diuinis plures relations, quām quatuor,
quod repugnat omnibus Theologis.

Dico secundò, potest una relatio fundare altam relationem
diversa rationis; non potest fundare min-
oriam relationem eiusdem rationis: v. g. paternitas
fundare potest relationem similitudinis; simili-
tudo autem non potest fundare relationem al-
teram similitudinis. Ita docent Theologi plures
cum Scoto: refragantur alij etiam plures cum
S. Thoma 1. p. 4. q. 42. art. 4. Relationem
diversa

diuersæ rationis voco eam, quæ terminum formalem habet diuersum, ut paternitas & similitudo; similitudo & dissimilitudo. Relationem eiusdem rationis eam dico, quæ terminum formalem habet eiusdem rationis, ut duæ similitudines.

Relatio fundat aliam diuersæ rationis.

Ratio ergo, cur relatio vna possit esse fundatum relationis diuersæ rationis, est quia duæ paternitates non minus similes sunt, quam duæ albedines: sed duæ albedines relationem habent similitudinis: ergo illam etiam habent duæ paternitates; nam duæ albedines ideo sunt similes, quia participant eandem naturam: duæ autem paternitates haud dubie participant eandem naturam & definitionem. Similiter relatio paternitatis, & relatio domini, non minus sunt dissimiles, quam albedo & nigredo: ergo non minus habent relationem dissimilitudinis. Deinde quotiescumque multiplicantur termini formales, multiplicari debet relatio: sed hic multiplicantur termini formales; terminus enim paternitatis est homo genitus; terminus autem formalis huius similitudinis est ipsa paternitas. Denique nullum sequitur ex absurdis, quia opponebantur, quia non dabatur progressus in relationibus, ut patet statim.

Non aliam eiusdem rationis.

Ratio autem, cur vna relatio non possit fundare aliam relationem eiusdem rationis, illa est, quæ afferebatur in ratione dubitandi. Primo infinitus progressus. Secundo, quod est essentialiter tale, seipso est tale, similitudo autem est seipsa similitudo. Tertio, quando sit progressus ad aliquid eiusdem rationis, cum eo à quo incepit progressus, sistendum est in primo quo; si autem similitudo esset similis per aliam similitudinem, fieret progressus ad aliquid eiusdem rationis: ergo sistendum est in prima similitudine, quæ per seipsum similis est sine similitudine superaddita.

Solutio prima dubit.

Ad primam patet ex dictis responso; si enim vna relatio fundet aliam relationem eiusdem rationis; dabutur processus in infinitum; non dabutur autem si fundet relationem diuersæ rationis.

Instantia.

Instabis: vna similitudo est similis alteri similitudini: ergo refertur ad aliam similitudinem, & sic fundat aliam relationem similitudinis.

Solutio secunda.

Respondeo, similitudinem esse seipsa simili alteri similitudini sine similitudine superaddita; quia essentialiter est similitudo, sicut actio seipso fit, & per ipsam fit terminus: vno vnit duo extrema, & per seipsum vniatur.

Instantia.

Ad secundam respondeo actionem, ut dixi, non fieri per aliam actionem; quia essentialiter est actio. Distinguitur autem consequentia: ergo relatio vna non fundat aliam diuersæ rationis, nego; aliam eiusdem rationis, concedo. Relatio enim essentialiter est relatio eiusdem rationis, v.g. similitudo essentialiter est similitudo: sed relatio non est essentialiter relatio diuersæ rationis: paternitas v.g. non est essentialiter similitudo, & similitudo non est essentialiter dissimilitudo.

Instabis. Similitudo non est essentialiter similitudo similitudinis; nam certum est, quod à similitudine potest separari similitudo similitudinis: v.g. duo alba possunt esse inter se similia, quin eorum similitudo similitudinem habeat cum aliis duobus albis: ergo similitudo potest fundare aliam similitudinem: ergo vna relatio

A potest fundare aliam relationem eiusdem rationis.

Respondeo eiusdem rationis eam appellari, qua habet eundem terminum formalem; v.g. duo alba sunt similia inter se, & haec duæ similitudines sunt inter se similes, & quidem essentialiter, ut patet; implicat enim ut partes A, sit similis parieti B, quin paries B, sit similis parieti A. Relatio autem diuersæ rationis vocatur, quando termini formales multiplicantur, v.g. duo alba similitudinem habent inter se; quia similitudo similis est similitudini, quam habent alia duo alba. Patet enim, quod tunc termini formales multiplicantur. Vnde ad argumentum distinguo maiorem. Similitudo non est essentialiter similitudo similitudinis, quando termini formales non multiplicantur, concedo; quando illi multiplicantur, nego. Vnde semper verum est, quod relatio non potest fundare aliam relationem eiusdem rationis, id est inter eosdem terminos formales; potest autem fundare aliam relationem diuersæ rationis, id est inter diuersos terminos formales; sic enim nullo modo sequitur progressus infinitus, sicut ille sequeretur in priore casu; quia reperiri non possunt infiniti termini formales diuersi: quoties enim illi multiplicabuntur, multiplicari poterit relatio; si autem non multiplicentur, relatio etiam non erit multiplex.

C Ad tertiam respondeo, relationem vnam finitam in genere relationis posse fundare aliam relationem diuersæ rationis; si autem infinita fuerit relatio, non poterit illam fundare; quia relatio eo modo infinita includit virtualiter omnem alium respectum: vnde non sunt in Deo nisi quatuor relations, in quibus continentur relationes similitudinis, distinctionis, oppositionis, &c. sed hoc spectat ad altiorent suggestum.

Solutio tertia.

SECTIO IV.

De termino relationis categorice.

D

Certum est primum, nullam esse relationem, Essentialis quæ non essentialiter exigat terminum, quem extrinsecè connotet; quia totum esse relationis termini, est ad aliquid: quod est, relationis totum officium esse respicere terminum.

Secundum est secundum, terminum esse relationis Essentialiale connotatiū dumtaxat & extrinsecè, est essentialis in obliquo modo pars relationis, neque posse dici vlo modo partem relationis, sed connotatum dumtaxat illius essentialis; sicut quo & connotatiū.

E Certum est tertium, terminus est relationis, & in obliquo sit essentialis, non potest dici eius pars, neque aliquid intrinsecum illi, sed connotatum eius extrinsecum. Neque dicas. Nihil magis est intrinsecum rei quam eius essentialia: si ergo terminus essentialis est relationis, est etiam intrinsecus relationi. Distinguo enim antecedens: Nihil est magis intrinsecum rei, quam eius essentialia, si sit aliquid in recto pertinens ad essentialiam, concedo; si solum in obliquo, & connotatiū pertinet ad essentialiam, nego, vt satis probari potest ex allato exemplo visionis,

visionis, cui extrinsecum est obiectum; quod tamen connotat essentialiter.

A Relatio non est in termino. Certum est tertio, totam relationem, etiam formaliter sumptam, esse in fundamento tanquam in proximo & adæquato subiecto, nullo autem modo esse in termino, aliquo filius denominaret pater, quia tam est subiectum paternitatis, quam pater; & relatio non resiperet extrinsecè terminum, sed in illo est tamquam in subiecto. Relationis ergo formaliter sumpta totale subiectum est fundatum, non absolute sumptum & solitariè, sed prout resipiens extrinsecè terminum; eadem enim entitas fundamenti ante positionem termini non est relatio formaliter; post positionem vero termini sine illa mutatione intrinseca incipit esse relatio.

B Terminus est extrinseca forma relationis.

Certum est quartò, terminum esse formam extrinsecam relationis, quia sine illo fundatum relationis, v. g. album, quod ut dixi est subiectum proximum similitudinis, & tota eius entitas intrinseca & in recto, non habet ullo modo relationem similitudinis, sed materialiter tantum est similitudo: posito autem extrinsecè termino, incipit entitas illa esse similitudo formaliter, cum antea similitudo tantum esset materialiter alius intrinseci, quod sit rectum similitudinis; sed defecta extrinseci connotati, quo posito rectum relationis sine mutatione illa intrinseca incipit esse formaliter relatio.

C Terminus non est tota relatio.

Ex quo male aliquis probaret primò, terminum esse totam relationem formaliter, quia eo sublatu, fundatum, vt dixi, non est ullo modo relationem formaliter: ergo terminus est tota relatio formaliter. Sicut quia paries sine albedine nullo modo est albus formaliter, albedo est formaliter tota ratio cur sit albus: nego enim consequentiam, quia fundatum ante positionem termini non est formaliter relationum, sed eo posito incipit esse tale formaliter. Neque comparari debent inter se denominations absolute, cuiusmodi est albedo; & denominations respectiva. Quia denominations absolute sunt per se tales independenter ab illa connotata; respectiva autem essentialiter sunt ad aliud.

D Relatio non est extrinseca fundamento.

Secundò male aliquis probaret, totam relationem esse aliquid extrinsecum fundamento: nam quando paternitas de novo aduenit homini prius existenti, nihil intrinsecum ei aduenit, sed aduenit ei tota relatio formaliter: ergo tota relatio formaliter extrinseca est fundamento. Distinguo enim maiorem: totum quod aduenit realiter, est extrinsecum, concedo: totum quod aduenit formaliter, nego; est enim partim intrinsecum, partim extrinsecum: neque propter ea necessaria est aliqua mutatio intrinseca, quia posito connotato extrinseco, illud intrinsecum, quod non erat formaliter relatio, incipit esse relatio formaliter.

Quibus positis circa terminum relationis, quærendum superest primò, quomodo terminus specificet relationem, & tribuat illi unitatem numericam: secundò, vtrum ille terminus sit aliquid absolutum, an vero aliquid respectuum.

E §. I.

An, & quomodo terminus specificet relationem.

R Atio dubitandi primò est, quia relatio non prima diuersa habeant eundem terminum: sed relationes diuersæ speciei, similitudo v. g. & dissimilitudo, possunt eundem habere terminum; nam idem paries albus comparatus cum nigro, est dissimilis: ergo terminus non specificat relationem.

Secundò relatio similitudinis inter duas albedines, non differt specie à relatione similitudinis, inter duas nigredines: sed termini relationum illarum specie differunt: ergo relationes non habent suam speciem à termino.

Tertiò: illud non specificat relationem, sine ratione, quo cognosciri potest relatio: sed cognitione termini cognosciri potest etiam distinctè ipsa relatio; nam cognitâ diuinâ omnipotentiâ, v. g. non cognoscuntur necessariò creature possibilis: ergo relatio non specificatur à termino.

Dico primò: terminus etiam formalis non specificat relationem intrinsecè, sed habitando fundamenti ad terminum intrinsecè specificat relationem; terminus autem formalis extrinsecè specificat.

Sed antequam probetur assertio, nota quod terminus materialis relationis appellatur entitas ipsa termini: terminus formalis id secundum quod entitas illa terminat relationem. Specificare intrinsecè aliquid, est esse differentiam eius constitutivam: specificare extrinsecè, est terminare habitudinem, quæ differentia est constitutiva rei.

Ratio ergo assertionis est, quia illud quod est extrinsecum rei, non potest esse differentia constitutiva rei, nec specificare illam intrinsecè: terminus est extra relationem: ergo intrinsecè illam non specificat; sed ad summum extrinsecè, quia relationis in communi essentia est, dicere ordinem ad terminum in communi: ergo essentia talis relationis est dicere ordinem ad talen terminum: ergo terminus distinguunt & constituit extrinsecè relationes. Deinde illud specificat aliquo modo relationem, quo mutato mutatur specificatio: sed mutato termino relationis, mutatur specificatio: si enim parieti albo comparent paries albus, est similitudo; si paries niger, est dissimilitudo. Eodem etiam modo potentia omnes vitales, & non vitales extrinsecè specificantur ab obiectis, intrinsecè vero per ordinem ad obiecta.

Ad primam respondeo eundem terminum materialis posse terminare relations diuersæ species: ceci, non autem eundem terminum formalem: nam album in quantum habet eandem essentiam cum alio albo, terminat relationem similitudinis, in quantum vero specie differt a nigro, terminat relationem dissimilitudinis.

Ad secundam respondeo relationem similitudinis albi ad album differre specie à relatione dissimilitudinis nigri ad nigrum; quia fundamentaliter & terminus sunt diuersi.

Neque dicas: sicut albedo in equo non differt specie ab albedine in homine; ita similitudo secundum albedinem, non differt specie à similitudine.

Quæst. V. Sect. IV. de Relatione. 695

dine secundum nigredinem. Nego enim partitem, quia equus & homo qui sunt subiectum albedinis, non specificant albedinem: terminus autem specificat relationem, cuius est causa quasi formalis.

Solutio ter-
tia.
Ad tertiam distinguitur: sine cognitione termini formalis cognosci potest relatio, nego; sine cognitione termini materialis, concedo: v. g. terminus formalis relationis secundum dici, quam habet omnipotentia Dei ut sic ad creaturas possibles, est creatura quælibet sub ratione possibilis, non autem hæc & hæc creatura. Potest ergo cognosci omnipotentia ut sic, siue prout est potentia productiva omnium sine cognitione huius & huius creaturæ; non potest cognosci sine cognitione creaturarum possibilium ut sic.

S. II.

An, & quomodo relatio sumat unitatem numericam à termino.

ID est, utrum multiplicato termino relationis, relatio etiam ipsa multiplicetur: v. g. utrum homo, qui plures habet filios, habeat etiam plures paternitates; aut verò habeat unam dumtaxat terminatam ad plures filios.

Prima dubit. Ratio autem dubitandi primò est, quia si multiplicatur relatio multiplicato termino, sequitur unum hominem esse plures patres; qui enim plures habet paternitates, est plures patres: homo habens plures filios, plures habet paternitates: ergo ille est plures patres.

Secunda) Secundò accidentia plura eiusdem speciei non quæ possunt in eodem subiecto: multæ relations paternitatis accidentia sunt eiusdem speciei: ergo non possunt esse simul in eodem subiecto.

Tertia. Tertiò, species hominum non habet nisi unam relationem ad omnia individua: ergo pater non habet nisi unam relationem ad omnes filios. Similiter omnipotentia Dei non habet infinitas relations ad omnia possibilia, quæ infinita sunt; sed habet dumtaxat unam. Quis verò ignem unum tot dicat habere relations, quot sunt ignes possibles, quos producere potest.

Conclusio affirmativa. Dico secundò. Relatio multiplicatur numericè, multiplicatis terminis non subordinatis: unus pater v. g. plures respicit filios per plures paternitates: unus album plura respicit alba per plures similitudines, &c. Quando verò termini sunt per se subordinati, tunc una relatio respicit plures terminos, v. g. genus predicatur de specie, & de individuis mediante specie; ideo respicit speciem & individuum per unam relationem. Termini vocantur per se subordinati, quorum unus respicitur mediante alio. Ita censent Scotus in 3. dist. 8. quæst. unica, & Scotistæ omnes, eosque sequuti Fonseca 5. Metaphysic. cap. 15. quæst. 5. Suarez de p. 47. sct. 17. contrarium videtur sentire S. Thomas 3. p. q. 35. art. 5. quem sequitur tota Schola Thomistarum.

Termini subordinati. Probacio. Ratio tamen est, quia illa distinguuntur, quorum unum potest esse sine alio: sed relatio patris ad filium primogenitum esse potest sine relatione ad filium secundogenitum, & contraria: ergo illæ relations differunt. Deinde non est maior ratio, cur posito primo filio exurgat relatio, non exurgat posito secundo filio; immo re-

A latio patris ad primum filium adæquatè terminatur ad primum filium, alioqui nunquam terminabitur, cum possint nasci plures semper, & plures filii: ergo relatio patris ad primum filium non potest terminari ad secundum filium. Denique quoties termini multiplicantur specie, relations multiplicantur specie: ergo multiplicatis numero terminis, multiplicatur etiam numero relatio.

Ad primum respondeo, illum hominem, qui plures habet paternitates, non esse propter ea plures patres, sed esse plures patrem; quia ut multiplicantur aliquod concretum, debent multiplicari tum formæ ipsæ, tum ipsa etiam supposita; sic enim si plures essent albedines in uno pariete, non essent plura alba, sed idem paries erit sapius albus: sicut nec plura essent alba, si tres parietes eandem haberent albedinem, quia ut dici possit multiplex concretum, tum forma, tum suppositum debent multiplicari. Sicut etiam homo, qui plures habet Episcopatus non est plures Episcopi, sed plures Episcopos; & qui pluribus induitus est vestibus, plures est vestitus, non est plures vestiti.

B Ad secundum distinguo maiorem: plura acci- Solutio pri-
denta solo numero distincta non possunt esse in mæ dubit.
codem subiecto, si sint absoluta, concedo; si sint

respectiva, nego: quia si absoluta sint, eundem habent omnia effectum formalem; si autem sint respectiva, diuersos habent effectus formales.

C Ad tertiam respondeo negando consequen- Solutio ter-
tia.
tiam. Ratio disparitatis est, quia individuum est pars potentialis speciei, ideo inadæquatè tan-
tum terminat relationem speciei. At verò unus filius est terminus adæquatus illius relationis,

quæ pater ipsum respicit. Idem dico de omni-
potentia diuina, quæ cum terminetur ad possi-

bile sub ratione possibilis, unam habet rela-

tionem secundum dici ad omnia possibilia;

quæ singula termini sunt solum inadæquati il-

lius relationis. Similiter ignis productivus suc-

cessiuè infinitorum ignium, relationem transcen-

dentalē ad eos non habet, nisi sub ratione con-

fusa eorum, ut sunt possibiles; relationem au-

tum categoricam non habet, nisi ad eos ignes

quos producit actu, cum relatio categorica ter-

minum exigat actu existentem.

S. III.

Qualis esse debet terminus relationis
categoricae.

Dico tertio: terminus relationis cuiuslibet Conclusio categoricas debet necessariò esse realis, actu tripartita. E existens, & realiter distinctus à fundamento.

Primò, quod realis esse debet ille terminus, ratio est, quia relatio specificatur à termino; debet ter-
minus autem reale specificari non potest ab ente minus.
ratio est, quia relatio specificatur à termino; debet ter-
minus autem reale specificari non potest ab ente minus.
rationis, & à nihilo: ergo solum ens reale po-
test esse terminus relationis. Imò relatio est ad
aliud, id est ad ens, quod est verè aliquid. Ne-
que dicas, relationem transcendentalē terminari posse ad ens rationis; cognitio enim sepe
terminatur ad aliquid fictum; cognitio autem
refertur transcendentaliter ad obiectum. Respon-
deo relationem etiam transcendentalē terminari
ad ens reale. Cognitio enim transcendentaliter
refertur ad obiectum primatum, quod semper est
ens

696 Philosoph. Peripat. Lib. IV. Disp. IV.

ens reale; non refertur transcendentaliter ad obiectum secundarium, quale dumtaxat est ens rationis. Dissimilitudo qua est inter ens & non ens, non est nisi relatio rationis, cum non ens dissimile non sit realiter.

*Debet esse
actu existens.*

Secundo, quod terminus esse debeat actu existens, admittitur communiter contra Gregorium. Ratio est, quia si relatio categorica terminaretur ad ens dumtaxat possibile, accidentalis non esset, sed transcendentalis; nam similitudo albedinis cum albedine possibili, ita intrinseca est albedini, ut nulla vi sciungi ab ea possit. Imd puer quatuor annorum diceretur esse actu pater, & orphanus diceretur habere patrem, vidua maritum. Denique, ut nuper obseruabam, cum creaturae possibles infinitae sint, tot essent in qualibet re relationes reales, quor possunt esse creature.

Debet realiter distinguiri à fundamento.

Tertiò, quod terminus relationis distinctus esse debeat realiter à fundamento, adeo ut nulla possit dari relatio eiusdem ad seipsum, tenent communiter Doctores cum S. Thoma 1. p. q. 42. art. 4. contra Scotum in 1. dis. 1. Ratio est, quia relatio est respectus ad aliud: sed esse aliud, est esse distinctum: ergo relatio semper est ad aliquid distinctum. Deinde ibi necessariò est distinctio, vbi est oppositio: sed vbi est relatio, ibi est oppositio: ergo vbi est relatio, ibi est etiam distinctio fundamenti & termini. Et hac sola ratio est, cur in diuinis admittenda necessariò sit distinctio inter personas, quia inter eas est relatio. Neque dicas, esse relationem dissimilitudinis inter animal & rationale hominis eiusdem; cum tamen inter ea non sit vlla distinctio. Respondeo enim negando quod inter ea sit relatio vlla realis, quæ componunt eundem hominem; non enim illa dici possunt specificè dissimilia, quæ constituent eandem speciem, & vnum individuum diversè cognitum. Similiter etiam inter plures parietes qui haberent eandem albedinem, relatio non esset similitudinis, ex defectu distinctionis fundamenti à termino.

Denique, si queratur, quænam res possit terminus esse relationis? Responderi debet, nihil esse, tum creatum, tum increatum, tum substantiam, tum accidens, quod terminare non possit relationem. Quia omnia certissima sunt, & apud omnes indubitate. Verùm hoc posito, præcipue dubitatur sub qua formaliter ratione relatio terminum respiciat; vtrum scilicet terminus formalis vnius relationis sit mutua correlatio, an vero fundamentum illius correlationis: v. g. vtrum paternitas formaliter respiciat entitatem hominis geniti, an vero filiationem, de qua dicendum est accuratius.

§. IV.

Vtrum relatio respiciat terminum ut absolutum, an vero ut relativum.

Prima dubit.

Ratio dubitandi primò est, quia relationes transcendentales terminum respiciunt ut relativum, non autem ut absolutum: ergo & prædicamentales. Probo antecedens. Materia prima respicit formam sub ratione actus à quo perficitur & complevit: sed forma sub ratione actus est correlatio: ergo correlatio terminat relationem transcendentalē. Et hoc in diuinis etiam relationibus locum habet, in quibus paternitas respicit filiationem ut sic.

A Secundò: si terminus relationis respicit ut *Secundum*, absolutus, relativa, v. g. paternitas & filiarior, non dicitur simul natura, sed pater erit prius pater quam filius sit filius; quod probo. Posto fundamento & termino, ponitur necessariò relatio: sed fundamentum & terminus paternitatis prius ponuntur quam ponatur filiatio; nam homo generans, qui fundamentum est paternitatis, & filiationis; & homo genitus, qui terminus est paternitatis, præcedit etiam filiationem; prius enim est Petrum esse hominem, quam esse filium, cum esse hominem sit eius essentia; esse autem filium sit accidentis metaphysicum: ergo paternitas est prior filiatione. Confirmatur, quia relativa etiam non erunt simul natura, definitione, & cognitione; poterit enim vnum definiri, & cognoscere alio.

B Tertiò relativa ut sic opponuntur: sed absoluta non sunt opposita relativis ut sic: ergo relatio ut sic non respicit terminum ut absolutum.

Dico quartò. Nulla relatio categorica respicit terminum suum formaliter ut correlativum, sed respicit eum ut absolutum: v. g. terminus similitudinis inter duo alba non est similitudo, sed partes albus. Terminus filiationis non est filiatione, sed homo genitus: contra Caeteranum, Fonsecam, Albertinum.

C Observa duo considerari posse in termino relationis. Primum est, quod respiciatur à termino relationis: v. g. homo genitus respicitur à patre, saltem materialiter. Secundo, quod eadem illa entitas termini, que respicit à fundamento, & est terminus, respicit etiam fundamentum per aliam relationem distinctam, que dicitur correlatio, id est relatio termini ad suum fundamentum: v. g. homo genitus non solam respicitur à patre, sed etiam in resto respicit patrem per relationem filiationis, cuius est ipse filius. Quando fundamentum relationis duo habet, quod sit terminus & fundamentum, id est quod respiciat, & respiciatur, appellatur mutua relatio, id est in qua & fundamentum respicit terminum, & respicitur à termino. Quando autem terminus non refertur ad fundamentum, tunc relatio est non mutua: v. g. creatura referatur ad Deum, sed Deus non refertur ad creaturam: huiusmodi esse relationes tertii generis docet Philosophus nuper citatus. Cum igitur in illo termino, qui respicitur à fundamento, repariantur haec duo, merito queritur, vtrum ratio secundum quam terminus terminat relationem, sit illud primum, entitas videlicet termini; an vero secundum, id est correlatio, quam terminus habet ad fundamentum à quo respicitur. Secundum illud negat conclusio, que assert posse quidem vnam relationem esse terminum alterius relationis, sed non correlationem.

E F Ratio autem est primò, quia certum est quod primo in relationibus non mutua relatio respicit entitatem absolutam: ergo in relationibus etiam mutua. Antecedens pater, quia cum terminus relationis non mutua non sit respiciens, non potest respici nisi ut absolutus. Consequens etiam evidens est, quia si per impossibile relatio mutua desineret esse mutua, maneret tamen relatio eodem modo.

G Secundò, si relatio terminum non respiceret secundum ut absolutum, relata non essent simul natura;

Quæst. V. Sect. IV. de Relatione. 697

turā; quod repugnat Philosopho. Probo sequi. Terminus est prior relatione; nam relatio non ponitur, nisi posito fundamento, & termino: ergo si filatio est terminus paternitatis, filatio est prior paternitate, atque adeò filius prius est filius, quam pater sit pater.

Tertia ratio. Tertiò relativum explicatur per suum terminum, pater v.g. definitur per filium; sed non explicatur per correlationem: si enim per filiationem definiretur, & filatio per paternitatem, vitiosus esset circulus, in quo idem explicaretur per seipsum: ergo terminus relationis vt sic non est correlatio. Confirmatur. Album sub ea ratione respicit aliud album, quā est illi simile: sed est simile illi quatenus albo: ergo referetur ad illud quatenus album, non quatenus simile.

Quarta ratio. Quartū, illud est terminus formalis relationis, quod est causa ut aliquid terminet relationem: sed entitas absoluta termini est causa cur aliquid terminet relationem, non autem correlatio: ergo terminus formalis non est correlatio. Probatus minor. Causa cur partes albus sit terminus similitudinis, est quia est albus: ergo, &c. Denique correlatio vt correlatio, non respicit, sed respicit: sed terminus vt terminus, respicit: ergo correlatio vt correlatio non est terminus.

Solutio prima dubitata. Ad primam respondeo negando primam consequiam; fateor enim relations aliquas transcendentales respicere terminum vt respectuum; sed nego id esse verum in praedicamentalibus. Ratio disparitatis est, quia terminus relationis transcendentalis mutua correlatio est essentialiter, ita ut entitas absoluta illius non possit abstrahi à ratione relationis; idēque necesse omnino est, vt relatio illa respiciat correlationem, cùm respicere nequeat illum terminum, quin respiciat illum vt correlatum. In relatione autem categorica, quā planè accidentalis est, terminus accidentaliter tantum est correlativus, idēque respici potest vt absolvitus. De diuinis relationibus quod additur, solutum alibi est; ratio enim cur illae non possint respicere terminum vt absolvitum, est quia termini relationum diuinatum non distinguuntur à fundamento, nisi prout sunt correlati, cùm absoluta omnia predicata inter relations diuinas communia sint. Est autem necesse vt terminus relationis distinguitur à fundamento: ergo termini relationum diuinatum necessariò vt sic sunt correlati. Hoc autem in creatis relationibus locum non habet, que non sunt constitutiū ac distinctiū rerum creatarum, quae proinde respici possunt vt sunt absoluēta.

Instans. Instabis: Si relations illa transcendentalis, & diuinā terminum respiciant vt est respectivus, sequitur quod vna relatio explicabitur per seipsum, vt nuper opponebatur.

Respondeo posse in relationis essentialibus vnam relationem explicari per aliam sine illo absurdo, non posse in accidentalibus; quia relationis essentialia sunt sibi mutuò cause in diverso genere causæ, sicutque idem non explicatur per idem. Si autem relationis accidentalia per se inuicem explicarentur, idem explicaretur per seipsum. In relationibus diuinis nego illud esse absurdum, propter illarum infinitatem.

Ad secundam respondeo negando sequi quod relationis non sunt simul naturā. Ad probationem distingo maiorem: Posito fundamento & termino ponitur relatio in eodem instanti naturæ, nego; in sequenti instanti naturæ, concedo: nam

R.P. de Rhodes curſ. P. i. l. o. ph.

A causa quælibet, vt paret, prior naturā est, quam effectus: fundamentum autem & terminus causa sunt relationis: ergo eorum positio prior est naturā, quam relatio. In primo igitur instanti ponuntur fundamentum & terminus, tum paternitatis, tum filiationis; in posteriori ponuntur paternitas & filatio, quæ propriè merito dicuntur esse simul naturā, quia id quod est fundamentum relationis, terminus est correlationis; & contraria, quod est fundamentum correlationis, terminus est relationis: ergo non potest ex vna parte relatio exurgere, quin eadem instanti etiam naturæ correlationis exurgat. Ad confirmationem respondeo relationis esse simul etiam cognitione: vel enim relationis significant fundamentum & terminum, & ita simul sunt cognitione formaliter; non enim cognoscit potest formaliter extrellum unum relationis, quin cognoscatur etiam alterum: vel relationis significant relationem & correlationem, & sic simul sunt cognitione concomitantē, quatenus una relatio cognoscit non potest quin cognoscatur consequenter etiam correlatio; habent enim easdem causas. Definitione vero simul sunt, quia vna definitur per alteram sumptam materialiter, id est per terminum, qui materialiter correlativus est, non formaliter.

Solutio tertia dubitata.

Ad tertiam respondeo, duplicum inter relationis esse oppositionem. Prima est terminativa inter relationem & eius terminum formalem; quæ in eo consistit, vt fundamentum & terminus necessariò distinguuntur. Altera est oppositio relationis inter relationem, & correlationem; quæ non in eo consistit, quod vna respiciat alteram vt terminum, sed quod respiciat illam vt correlationem, quam necessariò excludit ab eodem subiecto. Itaque ad argumentum distinguitur minor: relationis non est oppositum absoluto oppositione relationis, concedo; terminativa, nego.

Instabis primū. Quatuor tantum sunt genera oppositorum; contraria, contradictoria, priuativa, & relationis: oppositio terminativa non est contradictoria, non contraria, non priuativa, non relationis: ergo est relationis; vel sunt genera quinque oppositorum.

Respondeo oppositionem hanc terminativam non esse quidem propriè relationis, quæ intercedit inter relationem, & correlationem; sed renocari ad oppositionem relationis, quæ significat incompossibilitatem duorum, quorum vnum respicit alterum.

Instabis secundū: Quomodo ergo verum est quod ait Philosophus, quod si a seruo auferatur omnia, etiam quod homo est, adhuc tamen ad illum refertur dominus, & ille ad dominum; si enim hoc verum est, relatio respicit terminum vt respectivum.

Respondeo Aristotelem petere esse serui, quod vult remanere, non intelligere solam seruitutem, sed esse seruum in concreto, quod includit tum fundamentum relationis seruitutis, tum seruitutem. Primum illud erit terminus relationis domini, non autem secundum.

NNN

SECTIO

SECTIO V.

Quenam sint varia species relationum.

Expositi haec tenus solam ferè relationem prædicamentalem: nunc de relatione ago sumpta in tota sua latitudine, prout includit relationem categoricam, relationem transcendentalem, & relationem secundum dici. De singulis enim pauca quædam difficultas sunt; relatione enim rationis tota consistit ex relatione secundum dici.

S. I.

Quodnam sit summum genus relationis prædicamentalis, & quenam illius species.

Ratio dubitationis.

Ratio dubitandi reuerà difficilis est, quia omnino videtur, quod omnia relativa non continentur sub unico lummo genere; sic enim probatur. Illud quod est realiter distinctum à genere, non est sub genere: sed aliquod relatum est distinctum à relatio in communi: ergo aliquod relatum non continetur sub relatio in communi. Probo minorem. Relatum in communi necessariò est ad aliud à se distinctum, id est ad terminum: sed illud aliud est relatum: ergo aliquid relatum est distinctum à relatio in communi: ergo si datur genus generalissimum, quod refertur ad aliud, dabitur aliud etiam genus generalissimum termini ad quem aliud refertur.

Dico primò. Datur genus unum generalissimum relationis prædicamentalis commune omnibus relatinis, cuius conceptus est esse ad aliud.

Probatio.

Ratio est, quia omne prædicamentum, quod unum est, habere debet genus unum generalissimum sibi proprium: relatio est unum prædicamentum: ergo relatio unum habet genus generalissimum. Deinde definitio hæc, *Accidens est cuius totum esse est ad aliud*, conuenit omnibus relatiis: ille conceptus est summum genus huius categorie: ergo datur summum genus huius categorie.

Denique non obstat allata ratio dubitandi: Video negasse summum hoc genus Boetium, & Simplicium. Respondeo enim primò, supposito quod relatio terminum habeat absolutum, ut nuper probabam, distinguendo illam minorem. Datur aliquod relatum distinctum à relatio in communi; aliquod relatum formaliter ut sic, negatur minor; aliquod relatum prout est aliquid absolutum, materialiter autem est aliquid relatum, concedo. Terminus enim relationis in communi considerari potest vel formaliter ut est relatius, & sic non est terminus; vel prout est aliquid absolutum, & sic est terminus. Cùm ergo terminus ut terminus non sit aliquid relatum, non potest constituere genus relationis distinctum à relatio in communi.

Secundò, etiam posito quod relatio respiceret terminum prout respectum, nihil concluderet argumentum; posset enim negari absolute illa minor: aliquod relatum est distinctum à relatio in communi. Ad cuius probationem distinguitur maior. Relatum in communi est ad aliud distinctum realiter à seipso, prout est relatum in communi collectivè sumptum, nego; ad aliquid quod sit distinctum à quolibet relatio in particulari, & distributivè sumptu, concedo. Terminus enim relationis in communi non distinguitur realiter,

A sed formaliter tantum à relatio in communi: sicut causa in communi non distinguitur realiter ab effectu in communi; multi enim effectus sunt etiam causæ. Cùm ergo dicatur relatio in communi esse accidens, cuius totum esse est ad aliud, sensus est, cuius totum esse est ad aliud distinctum realiter in quoque relatio particulari; non autem, cuius totum esse est ad aliud distinctum realiter à relatio in communi. Et hæc responso male impugnatur ab Hurtado & Auerla, ad quam postea recedit eorum solutio.

Instabis primò. Illud quod est aliquo modo distinctum realiter à relatio in communi, non continetur vlo modo sub relatio in communi: terminus relationis in communi est aliquid relatum, saltem materialiter; & est distinctus à relatione in communi: ergo aliquod relatum non continetur sub relatione in communi.

Respondeo, terminum correlatum conceptus posse vel formaliter, ut est correctio; vel materialiter tantum, prout est entitas habens correlatum: si sumatur formaliter ut correlatum, continetur sub relatio in communi, nec ab eo distinguatur: si sumatur materialiter, non continetur sub relatione in communi, & ab ea distinguatur. In forma igitur distinguitur minor: aliquod relatum materialiter distinguitur à relatio in communi, & sub eo non continetur, concedo; aliquod relatum sumptum formaliter, nego: terminus enim relationis in communi materialiter tantum ut correlatum, distinguitur realiter à relatione in communi, non autem formaliter ut correlatum; facilius tamen iuxta secundam solutionem minor debet negari, quod scilicet aliquod relatum sit distinctum realiter à relatio in communi; quia relatio in communi est ad aliud non distinctum à se, sed distinctum à quilibet relatio in particulari.

Instabis secundò. Sequitur illum terminum relater distinguiri, & non distinguiri à relatio in communi; nam distinguiri prout est terminus; & prout est correlatio, ille idem terminus non distinguatur.

D Respondeo nullo modo absurdum esse, quod terminus relationis sub una formalitate, minime quatenus est relatius materialiter, distinguatur à relatione; & sub altera formalitate non distinguatur, quatenus scilicet formaliter est correlatum.

Instabis tertio: Saltem non appetat, quare ratio terminandi relationem communem omnibus terminis relationum, non possit constitue unum supremum genus distinctum à summo genere relationis; sic enim probari potest terminare relationem. Est aliquid commune omnibus terminis relationum, & ab illis praecisibile: illud non continetur sub genere relationis, cùm sit ab eo distinctum, & absolutum: ergo illud constituit unum genus peculiare, quod vocatur terminus.

Respondeo terminum relationis, cùm sit ab uno solutus, non contineri sub genere relationis in recto & directe, sed in obliquo & rediective; nam cùm relatio in communi debeat respicere aliud, necesse est ut terminus pertineat aliquo modo ad genus ipsius relationis.

Dico secundò. Relatio bene & adquate diuiditur primò ratione fundamenti in relationes primi, secundi, & tertii generis: secundò in relationes equiparantia, & disquiparantia: tertio in relationes mutuas & non mutuas: quartò, non male diuidi potest in relationes

relationes intrinsecus & extrinsecus aduenientes, non tamen iuxta mentem Scoti, qui eam inuenit divisionem.

Prima divisio in primum, secundum, & tertium genus explicata manet *sæc. 3.*

Relationes æquiparantiae, alias dici aequiparantiae, alias disquiparantiae. Primæ sunt illæ, qua habent adiunctas correlationes eiusdem rationis; vt relatio similitudinis inter duos parietes albos est relatio aequiparantiae; continet enim duas similitudines eiusdem rationis. Relatio disquiparantiae illa est, qua correlationes haber adiunctas diuersi generis, vt paternitas, cui correspondet filiatio diuersæ, vt vides, naturæ à paternitate.

Mutuæ & non mutuæ. Tertiò dixi, relationes alias esse mutuas, alias non mutuas. Prima habent adiunctas correlationes, secundæ verò non habent. Negat Auersa & alij non pauci, villam esse posse relationem categoricam non mutuam, quia volunt relationem non esse aliud quam coëxistentiam fundamenti & termini. Contra quos ratio est olim indicata, quia relationes tertij generis mutuæ non sunt, cum mensura non dicat ullam relationem ad mensurabilem; relatio enim realis est aliiquid intrinsecum subiecto, & requirit fundamentum intrinsecum: sed esse obiectum, & esse mensuram, est denominatio purè extrinseca, nullum habens fundamentum intrinsecum; cognosci enim est denominatio extrinseca obiecto: ergo obiectum non habet relationem ad potentiam. Creatura prout existens, ordinem categoricum dicit ad Deum, vt actu operantem; qui tamen non refertur ad creaturam. Neque dicas primò: esse agens tam est denominatio extrinseca, quam esse obiectum; nam actio est in passo: ergo si esse obiectum non est relatio, esse agens non est relatio. Distinguo enim antecedens: esse agens est denominatio extrinseca, si denominatio agentis à sola peratura actione, esse agens est denominatio extrinseca, concedo: si peratura potentia activa causante actu, nego. Esse autem obiectum, & mensuram semper est denominatio extrinseca, quia nullum habet fundamentum intrinsecum; peritur enim tantum à cognitione extrinseca. Neque dicas secundò: Cognitio extrinseca est ratio tantum fundandi relationem obiecti ad potentiam; fundamentum autem est entitas ipsa obiecti: sicut ratio fundandi relationem agentis, est actio; entitas autem agentis est fundamentum. Nego enim hanc paritatem, quia effectus verò procedit ab entitate causa, potentia verò non procedit ab obiecto. Quid si dicas potentiam quidem non procedere ab obiecto, sed cognitionem procedere ab eo producente species. Respondebo obiectum in ratione cause habere relationem secundi generis ad effectum; sed non ad potentiam sub ratione mensuræ; quia vt sic non est nisi terminus, quæ denominatio est purè extrinseca.

Quartò dixi, non malè à Scoto in 4. dis. 13. q. 1. diuidi relationes in extrinsecus & intrinsecus aduenientes. Vocat autem intrinsecus aduenientes eas, quæ necessariò sequuntur, posito fundamento & termino, cuiusmodi est similitudo inter duas albedines, quæ non possunt esse, quia sint inter se similes. Extrinsecus aduenientes vocat eas, quæ non necessariò sequuntur posito fundamento & termino: v. g. potesta potentia & obiecto non necessariò ponitur relatio mensurabilis. In qua divisione factor multipliciter videri errate Scotum, dum relationes extrinsecus aduenientes negat esse in hac categoria, & alia pleraque de illis imprimis comminiscitur: ego utrالque illas relationes

R.P. de Rhodes curs. Philosoph.

A admitti debere puto, & relationes intrinsecus aduenientes appello eas, quæ positis fundamentis & terminis necessariò ponuntur, non expectata vlla ratione alia fundandi, qualis est similitudo, & relationes alia primi generis. Relationes verò extrinsecus aduenientes voco eas, quæ non resultant posito fundamento & termino, donec ponatur aliqua ratio fundandi distincta à fundamento, quales sunt relations omnes secundi & tertij generis. Si autem per relationes extrinsecus aduenientes intelligantur relationes secundum esse, quæ posito fundamento, termino & ratione fundandi non necessariò resultant, illæ sunt impossibilis, vt ex dictis patet; possunt verò solum significare relationes secundum dici, quæ sunt entia connotativa, & denominations solum extrinsecæ; quod vnum arbitror suisse ad mentem Scoti.

S. II.

An, & quid sit relatio transcendentalis.

Certum est primò, relationem transcendentalis vocari eam relationem, quæ suo fundamento est essentialis; est enim entitas absolute rei dentalis. alicuius essentialiter ab altera dependens: v. g. relatio creaturæ ad Deum est transcendentalis, quia est ipsa entitas creaturæ dependens à Deo essentialiter. Relatio accidentis ad substantiam similiter est transcendentalis, quia essentialiter, & intrinsecè accidentis respicit substantiam, cui debet in-haret.

Certum est secundò, hinc sequi primò, vt relatio transcendentalis terminari possit ad terminum tantum possibilem; nam potentia visiva non magis refertur ad colorem existentem, quam ad possibilem. Sequitur secundò, vt relatio transcendentalis non sit aliiquid simpliciter respectuum, sed absolutum secundum quid, & secundum quid respectuum, in quo scilicet neque ratio absoluti praescindi possit à ratione respectuum, nec contraria; quia quod est essentialia alicui, non potest ab eo praescendi: sed respectus transcendentalis essentialis est, vt dixi: ergo non potest praescindi à re illa, qua refertur.

Ratio ergo dubitandi est, quia videtur non posse admitti relationes ullas transcendentes distinctas à categoriis. Primò si creatura diceret ordinem essentialiem ad Deum, qui cognosceret intuitiū creaturas, ita & Deum; qui videret intuitiū accidens, videret etiam intuitiū substantiam; qui videret intuitiū causam, videret etiam omnes eius effectus intuitiū: & contraria, qui videret effectum intuitiū, cognosceret etiam eodem modo ipsius causam. Quia omnia falsa & absurdâ sunt. Probatur sequela. Qui cognoscit essentialiam aliquam intuitiū, cognoscit intuitiū qua sunt illi essentialia, & identificata: relatio ad Deum est essentialis creaturæ, relatio accidentis ad substantiam essentialis est accidenti, &c. ergo qui cognoscit intuitiū creaturam, cognoscit relationem eius essentialiæ, atque adeo cognoscet illius terminum intuitiū.

Secundò: si datur relatio transcendentalis, sequitur proprietates rei esse illius essentialiam, & conceptum primarium; quod probo. Essentialia ut sic significat radicem proprietatum: ergo si essentialia est relatum transcendental, includit essentialiter proprietates, substantia includit essentialiter accidentia, &c.

NN n. 2

Tertius

700 Philosophiæ Peripat. Lib. IV. Disp. IV.

Tertia dubitatio.

Tertiò implicat ut relatum sit de essentia rei A Deum. Vnde vides, peccare argumentum in duobus. Primò enim videri potest relatio creaturæ ad Deum, quin videatur Deus intuitiū. Secundò videri etiam potest creatura imperfecte, quin videatur relatio eius essentialis ad Deum.

Quarta dubitatio.

Quarò omnis relatio supponit suum fundatum, saltem ratione distinctum, & prius ipsa relatione: sed relatio transcendentalis nec supponit suum fundamentum, nec ab eo ratione distinguitur; si enim supponeret suum fundamentum, non esset illi essentialis: ergo non est relatio.

Conclusio affirmans.

Dico tertio, præter relations categoricas accidentales admittendæ necessariò etiam sunt relations transcendentalis, qua sunt verè reales, non tantum secundum dici, sed etiam secundum esse. Ita docent Suarez, Valentina & alij contra Scotum & Valsquem; videretur inclinare S. Thomas, qui relations transcendentalis relations appellat secundum dici.

Probatio.

Ratio est, quia forma & materia realem inter se relationem habent, cum una definiatur per aliam: creatura veram habet relationem ad Deum, accidens ad substantiam, uno ad unum; illæ relations sunt essentialis: ergo dantur relations essentialis. Maior est certa, neque ab aduersariis negatur. Minor probatur. Tunc aliquid est essentialis rei, quando ne per conceptum quidem est ab ea separabile: sed ne per conceptum quidem separari potest à materia & forma ordo qui est inter illas; nec à creatura ordo quem habet ad Deum, &c. ergo ille ordo est essentialis. Deinde relatio transcendentalis & essentialis illa est, cuius entitas est impossibilis, si terminus est impossibilis: sed dantur multæ huiusmodi entitatis: ergo dantur relations transcendentalis. Probo minorem. Si lux esset impossibilis, visio etiam lucis esset impossibilis; si vniuersale esset impossibile, impossibilis esset unius; si Deus non esset existens, nulla creatura esset possibilis, cum implicit creaturam existere independenter à causa prima; si repugnaret forma, repugnaret etiam potentia receptiva: ergo multæ sunt entitatis, quæ impossibilis propositus essent, si termini quos respiciunt, essent impossibilis.

Solutio primæ dubitatio.

Ad primam respondeo primò quidem, eum qui cognoscit intuitiū creaturam, posse cognoscere intuitiū ordinem essentialium quem habet ad Deum, etiamsi non cognoscat intuitiū Deum: sicut qui cognoscit intuitiū patrem & relationem eius ad filium, non cognoscit tamen intuitiū filium, sed abstractiū tantum. Qui enim cognoscit relationem intuitiū, cognoscit quidem necessariū terminum, sed non necessariū cognoscit illum intuitiū. Neque obstat quod terminus est essentialis relationi; cum enim non sit essentialis nisi extrinsecè & connotatiū, propterē qui cognoscit intuitiū relationem, cognoscit quidem intuitiū fundamentum, terminum autem non videt intuitiū. Idem dico de relatione accidentis ad substantiam, & aliis huiusmodi, quarum termini non cognoscuntur intuitiū, quantumvis ipse cognoscuntur intuitiū: secundò respondeo ad illam maiorem: qui cognoscit aliquam essentialiam intuitiū, cognoscit etiam ea quæ sunt illi essentialia, si cognoscat adaequatè, concedo; si cognoscat solum inadæquatè nego. Nam posse dati cognitionem intuitiū inadæquatam, fuisse probabam olim in Theologia; & sanè patet, quod sentiri & cognosci potest color & calor, quin cognoscatur ratio qualitatis, quæ illis est identificata. Itaque cognitione inadæquata cognosci potest creatura, quin cognoscatur etiam relatio eius essentialis ad

A Deum. Vnde vides, peccare argumentum in duobus. Primò enim videri potest relatio creaturæ ad Deum, quin videatur Deus intuitiū. Secundò videri etiam potest creatura imperfecte, quin videatur relatio eius essentialis ad Deum.

Ad secundam respondeo, proprietates non esse in recto & intrinsecè, sed extrinsecè tantum & in facilius obliquo ipsam rei essentialiam, qua propriea dicitur radix proprietatum. Ad probationem distinguo consequentiam: ergo si essentia est relatum transcendentalis, includit proprietates in obliquo, & connotatiū, concedo; intrinsecè & in recto, nego.

Instabis. Relatio ideo est essentialis, quia res non potest concipi sine sua relatione transcendentali: sed essentia rei non potest concipi sine proprietatibus, quarum dicitur esse radix; ergo proprietates sunt essentiales rei.

Respondeo distinguendo maiorem: id est relatio est essentialis, quia res non potest concipi sine sua relatione intrinsecè & in recto concepta, concedo; sine sua relatione concepta connotatiū & in obliquo, nego.

Ad tertiam respondeo distinguendo maiorem: implicat ut relatum accidentale sit de essentia rei absolute ut si, concedo; implicat ut relatum distinctio essentialis sit de essentia rei absolute ut sic, nego. Potest enim eadem res indistinctibilis esse absolute, & tamen esse respectiva essentialiter; quia ut recte notat Caïtanus, non est contrariatione rei absolute, ut in sua essentiali ratione includat respectum aliquem; immo in creatis nihil ita est absolute, ut in sua essentia non includat aliquem respectum, saltem ad Deum, à quo non potest non pendere essentialiter.

Instabis. Absolutum opponitur contradictione respectivo: ergo necessariò illud excludit.

Respondeo distinguendo: absolutum opponitur contradictione respectivo, quod est simpliciter respectuum, concedo; quod est respectum tantum secundum quid, nego. Sicut enim dixi olim, analogia esse partim eadem, partim diversa; sicut non est absurdum dicere quod aliquid sit partim absolutum, & partim respectuum.

Ad quartam respondeo verum quidem esse, quod relatio accidentalis supponit suum fundamentum quia ut aliquid prius, & ratione distinctum; sed nego distinctionem istam transcendentalalem, quæ fundamento suo est essentialis, supponere illud fundamentum, aut ratione ab illo distinguiri.

§. III.

An, & quid sit relatio secundum dicitur.

Certum est primò, relationem secundum dicitur, ut aliud definiti, Ens simpliciter absolutum, quod velocius tamen explicari nullo modo potest nisi per comparationem ad aliud: v.g. potentia Dei ens est simpliciter absolutum, quod tamen explicari non potest nisi per ordinem ad creaturas producibiles; scientia Dei per ordinem ad creaturas cognoscibiles.

Differunt ergo relations secundum dicitur primò à relationibus transcendentalibus, & categoricis, easdem quid istæ habeant esse respectuum precise in se habent sumptum; relatio vero secundum dicitur nisi per relationem; id est, non habet esse respectum secundum se sumptum, sed tantum esse respectum, prout explicabile per definitionem. Secundò differunt relations istæ à relationibus rationis, quid relatio rationis sit vera relatio secundum

Discrimen
à relatione
ratio-
nis.

dum esse , eo quod per conceptum quasi reflexum concepiatur esse in aliquo , in quo tamen non est . Relatio verò secundum dici non est relatio secundum esse , vel realiter , vel per conceptum ; non enim concepit inesse alicui , sed per simplicem conceptum directum ens absolutum concepit in ordine ad aliud . Relatio ergo rationis per conceptum affigunt rei absolutæ , quia concepit reflexè inesse alicui : relatio autem secundum dici nulli subiecto affiguntur , quia non reflexè concepit inesse alicui : si enim relatio secundum dici attribuitur alicui subiecto , tunc incipiet esse relatio rationis .

Certum est secundò , quod ad relations secundum dici reuocantur necessariò denominations omnes extrinsecæ , & entia connotativa , qualia sunt bonitas & malitia , libertas , esse Regem , esse Doctorem , &c. Entia connotativa differunt à respectivis secundum esse , quia respectiva secundum esse habent non solum nomen , sed etiam ipsum esse respectivum , sive realiter , sive per fictionem : connotativa verò esse habent absolutum , sed explicantur tantum per relationem ; nam connotare aliud , est non significare perfectè sine alio simul notato : vnde definitur connotativum , est entitas absoluta rei , quæ aliud importat sine quo non potest explicari : v. g. aënum aliquem esse liberum non est entitas aliqua ipsi actui superaddita , nec est relatio , quia est aliquid extrinsecum actui ; sed estens connotativum , relativum secundum dici : est enim ipsemet actus prout connotat potentiam indifferentem ad agendum . Eodem modo vitalitas , moralitas , bonitas & malitia , cùm sint extrinsecæ denominations , non sunt entia respectiva secundum esse , sed connotativa & relativa secundum dici , quia nullum habent fundamentum extrinsecum talis respectus .

Entia con-
notativa.

Prima di-
batio.

Primo quia quando res absoluta , v. g. Dei omnipotencia explicatur per respectum ad creaturas , vel illa definitio dicit verum , vel dicit falsum . Si dicit verum , igitur omnipotencia est aliquid respectuum secundam esse ; quomodo enim illud esse , quod definitur , dici poterit respectuum . Si dicit falsum : ergo illa definitio non est bona : ergo illa relatio secundum dici vel nulla est , vel est relatio secundum esse .

Secunda. Secundò illud esse quod definitur , non potest definiti per id quod non habet : sed esse omnipotencia v. g. non habet respectum : ergo non potest definiti per respectum .

Tertia.

Terriò relatio secundum dici vel est ante operationem intellectus in rebus nomine cogitante , & sic est vera relatio secundum esse prædicamentalis , vel transcendentalis ; vel est tantum per operationem intellectus , & sic est relatio rationis , cùm à parte rei nihil sit nomine cogitante .

Conclusio
affirmati-
ua.

Probatio.

Dico quartò . Admittendæ necessariò sunt relations reales secundum dici , quæ non sunt relations rationis , nec prædicamentales , aut transcendentales . Ratio est , quia multa entia in se absoluta , quæ non possunt explicari nisi per respectum ad aliud : illa nec sunt relations reales secundum esse , nec relations rationis : ergo sunt relations secundum dici , id est nomine tenus . Maior est certa : nam Dei omnipotencia , Dei decretum , ut statim ostendam , sunt absoluta , & tamen explicari nullo modo possunt , vel concipi sine respectu ad creaturas . Deinde omnia connotativa , & denominations extrin-

A seca sunt aliquid absolutum ; quod tamen explicari nullo modo potest sine ordine ad aliquid extrinsecum . Minor ergo probatur primò quod non sunt relations rationis . Illa non est relatio rationis , quæ nihil affingit rei , quod non sit in re : sed relatio secundum dici nihil rei affingit , quod non sit in re : ergo relatio secundum dici non est relatio rationis . Probatur minor . Relatio secundum dici nihil affingit rei quod non sit in re , si non cogitat ullum respectum inesse rei , sed tantum explicat unam rem per aliam , nullum ei affingendo respectum : sed relatio secundum dici non cogitat ullum respectum inesse rei , sed tantum rem unam explicat per aliam : ergo relatio secundum dici nihil affingit rei , quod non sit in re . Quod vero non sit relatio secundum dici , probatum est , quia relatum secundum dici est ens planè absolutum .

B Ad primam respondeo , quando res absoluta , v. g. omnipotencia , explicatur per respectum ad creaturas , illam distinctionem dicere verum , neque tamen omnipotentem ita definitam esse respectum secundum esse , sed tantum secundum dici ; nam illud esse , quod definitur , non propterea debet esse respectivum , sed tantum illud esse explicatur quasi esset respectivum .

C Solutio
prima du-
bitationis.

Ad secundam distinguo minorem : sed esse illud respectum secundum dici non habet respectum secundum esse . concedo ; secundum dici nego . Id est in se quidem non respicit , sed in se habet ut si explicetur quid sit , hoc habet ut explicitur per aliud : sive illud esse non est respectivum secundum se , sed est respectivum prout explicabile .

Neque dicas primò : Ille respectus vel est in re ante definitionem , vel non est : si non est , malè per illum res definitur : si est , ergo res est in se respectiva .

Respondeo illum respectum esse in re ante definitionem , & explanationem ; vnde sequitur tantum quod res in se respectiva sit secundum dici , non secundum esse .

Neque dicas . Secundò illud est respectivum secundum esse , cuius esse est respectivum : sed esse omnipotentia est respectivum : ergo omnipotencia est respectiva secundum esse .

D Respondeo distinguendo maiorem : illud est respectivum secundum esse , cuius esse est respectivum in scilicet precise , concedo ; cuius esse est respectivum prout explicabile ac definibile , nego . Esse omnipotentia non est respectivum nisi prout definibile .

E Solutio
tertia.

Ad tertiam respondeo relationem secundum dici esse in rebus ante operationem intellectus , neque tamen esse relationem secundum esse ; quia quamvis sit in re , non est tamen in re nisi secundum dici ; id est , in re prout explicabili per definitionem . Neque dicas : quod habet esse in re , non est tantum secundum dici , sed secundum esse . Hoc enim nego , ut patet ex sapientia data definitione .

S E C T I O VI.

De subiecto remoto relationis .

C Ertum est primò , subiectum relationis esse Subiectum duplex , remotum & proximum . Remotum remotum illud est , quod denominatur habere relationem , & proximum . sive illud in quo est proximum fundamentum relationis . Proximum est fundamentum , sive proxima causa cur aliquid habeat relationem : v. g. paries habens albedinem est subiectum remotum similitudinis , albedo est subiectum proximum .

N N n ; Certum

Creatura
quilibet
subiectum
est rela-
tionis.

Tota con-
troversia
est de
Deo.

Certum est secundum, nullam esse rem creatam, modò realis sit, quæ non possit esse subiectum relationis, tum transcendentalis, tum categoricæ: ens autem rationis non potest habere relationem ullam realem intrinsecam, quamvis, ut alijs dixi, habere possit denominationes extrinsecas reales, ut esse cognitum, &c.

Difficultas igitur solum est, vtrum Deus esse possit subiectum relationis alicuius realis transcendentalis, aut categoricæ ad creaturas, quæ ad ipsum essentialiter & intrinsecè secundum totum id quod sunt, referuntur. Dico ad creaturas, quia non est dubium, quin diuina vna persona relationem habeat realem ad aliam, per quam constituitur in eis persona; quia per solas relationes naturæ illa summe vna & indivisibilis, dilatatur in angustissimam Trinitatem, vt loquitur Cyrillus. Tota ergo controversia est primo, vtrum Deus habeat ad creaturas relationem aliquam transcendentalē: secundum vtrum saltem habeat relationem aliquam categoricam.

S. I.

*Vtrum Deus habeat relationes transcen-
dentes ad creaturas.*

Ratio du-
bitandi.

Ratio dubitandi est, quia Deus non potest esse, nec cogitari omnipotens, nisi creature cognoscantur, & sint possibiles; omnipotentia enim dicit potentiam, & id respectu cuius est potentia: ergo Dei omnipotentia respectum habet transcendentalē ad creaturas possibiles. Idem argumentum fieri potest de scientia, præfertim possibilium, & de diuinis decretis. Probarat antecedens. Virtus activa necessarij est alicuius possibilis actiua: sed omnipotentia est virtus activa: ergo est actiua alicuius possibilis: ergo Deus nec est, nec cogitari potest omnipotens, si creature non sint possibiles.

Secunda
dubitatio.

Secundum: qui nihil potest facere, non est omnipotens, nec intelligi potest esse omnipotens; qui nihil scit, non est omnisciens: sed si nihil sit possibile, Deus nihil poterit facere, neque scire: ergo si nihil sit possibile, Deus non erit omnipotens, & omnisciens.

Tertia du-
bitatio.

Tertiū: ideo potentia creata, v.g. intellectus, oculus, refertur essentialiter ad obiecta, quia illi sublati, illa nec erit, nec poterit concipi: sed Dei potentia productiva Petri nec erit, nec poterit concipi sublati Petro: scientia quā Deus me videt loqui, non erit, nec poterit concipi, sublatā meā loquitione: ergo Dei omnipotentia & scientia transcendentaliter refertur ad creaturas.

Conclusio
negatiua.

Dico primò. Deus non habet relationes ullam transcendentales ad creaturas, sed relationes tantum secundum dici: v.g. Dei omnipotentia, scientia, libera decreta, licet explicitur per creaturas, non sunt tamen respectus transcendentales ad illas. Ita docent cum S. Thoma Thomistæ omnes, & Scotista cum Scoto. Suarez dis p. 30. set. 15. dis p. 47. set. 15. & 1. part. tract. 1. lib. 2. cap. 20. Valquez 1. part. dis p. 104. cap. 6. Arrubal. dis p. 99. cap. 2. Hurradus dis p. 2. set. 5. contra Granadum 1. p. tract. 6. dis p. 6. set. 5. aliosque recentiores non paucos: contra quos.

Prima
probatio.

Ratio est, quia si Deus ratione sua omnipotenter vel scientia haberet relationem transcendentalē ad creaturas, necesse esset ut si creature quæpiam, v.g. musca, esset impossibilis, Deus etiam esset impossibilis: consequens illud admitti nullo modo debet: ergo nec debent admitti relationes

A transcendentes in omnipotentia & scientia Dei ad creaturas, per quas explicantur. Maiores aduersarij admittunt, & probari manifeste posse. Quoties terminus relationis essentialis est impossibilis, relatio etiam essentialis est impossibilis: si lumen est impossibilis, visio etiam lucis est impossibilis; nemo enim posset videre lucem, que nulla esse posset: si unum est impossibile, impossibilis etiam est unio; quod est per se notum: sed creatura, v.g. musca, esset terminus relationis transcendentalis ad mortuam: ergo Deus est impossibilis, posito quod musca sit impossibilis, si Deus habeat relationem transcendentalē ad creaturas.

B Sola ergo minor primi argumenti probati debet, quod videlicet dici non possit sine diuina iniuria, quod posita impossibilitate vnius musca, Deus secundum totam suam entitatem intrinsecè secundum totum pelagius essentialē interminum, & secundum infinitatem iomensam attributorum omnium est simpliciter impossibilis. Hoc, inquam, probo primò, quia si posita impossibilitate musca Deus est impossibilis, Deus non est magis ens necessarium quam creaturæ: hoc nullo modo videtur verum: ergo Deus non erit impossibilis posito &c. Præterea Deus manet impossibilis & existens sublatō co-
à quo Dei existentia, & possibilitas non dependent in suo esse: sed Dei possibilias & existentia nullo modo dependent in suo esse à creature vñis possibilite: ergo licet impossibilis sint creature, Deus tamen manet impossibilis & existens. Probatu major. Tunc verè aliquid ab alio dependet, quando eo sublatō, necessarij debet perire. Vñis v.g. pendet ab abiectione, quia eo sublatō debet perire. Radix pendet à sole, &c. ergo si Deus debet perire sublatā creaturā, Deus revera pendet à creatura.

C Deinde quamus creature omnes sint impossibilis, Deus tamen manebit omnipotens: ergo illus Deus non erit impossibilis, etiam nulla creature sit possibile. Probo antecedens. Omnipotentia est potentia faciendi ea quæ non repugnant: sed Deus haberet potentiam intrinsecam faciendi ea, quæ non repugnant, quamus nulla creature esse possibile: ergo Deus esset intrinsecè omnipotens, quamus nulla creature esset possibile. Probo minorem. Illa omnipotentia, quam haberet tunc Deus, non oriretur ex parte Dei, sed solum ex parte creature, quæ tunc in se repugnare: ergo tunc Deus semper haberet potentiam faciendi ea, quæ non repugnarent.

D Confirmatur evidenter. Eodem modo scientia futurorum respicit futura, quo scientia possibilium, vel etiam omnipotentia respicit possibilia: sed etiam peccatum Petri non est cras futurum, scientia Dei esset eadem in trinsecè & entitatib: ergo si nulla creature esset possibile, scientia possibilium & omnipotentia eadem essent intrinsecè & entitatib.

E Ratio ergo a priori est, quia Deus in suo esse est omnino independens à creaturis: sed nulla res independentis ab aliquo termino dicere potest ordinem essentialē ad illum terminum, cum ordo transcendentalis non sit aliud, quam essentialis dependentia vnius ab alio: ergo Deus non habet ordinem ullam transcendentalē ad creaturas.

F Ad primam respondeo omnes Dei perfectiones quæ respiciunt res creatas, includere necessario duo. Primum est intrinsecā perfectio immanens, quæ identificatur cum essentia Dei, & est summa pliciter.

pliciter necessaria, inquit ipse Deus. Secundum est terminatio extrinseca, seu connotatio alicuius extrinseci; quæ connotatio in actibus & perfectionibus simpliciter necessariis, qualis est scientia possibilium, omnipotentia, est simpliciter necessaria; in actibus vero liberis, qualis est scientia fututorum & decreta libera, est contingens. Itaque omnipotentia considerari potest vel secundum perfectionem intrinsecam, quæ semper maneret, quamvis nulla creatura esset possibilis; vel secundum terminationem extrinsecam, quæ tunc non maneret. Hinc ad argumentum distinguo primum antecedens: si creature omnes sint impossibles, Deus nec esse potest, nec cogitari potest esse omnipotens secundum totam entitatem & perfectionem intrinsecam omnipotentiae, nego; secundum terminationem extrinsecam ad creaturem, concedo. Ad probationem distinguo maiorem: virtus activa est alicuius possibilis actua, secundum entitatem & perfectionem intrinsecam, nego; secundum connotacionem extrinsecam, concedo.

Prima instantia.

Instabis primò. Illa terminatio extrinseca nec esse potest, nec cogitari, si creature non sint possibles: ergo illa terminatio extrinseca ut sic est ordo transcendentalis ad creaturem possibilis.

Respondeo illam terminationem extrinsecam secundum totam entitatem intrinsecam, quam dicit in recto, esse posse & cogitari, quamvis nulla creatura esset possibilis; non posse esse, nec cogitari secundum totum illud, quod dicit in obliquo & connotatiue.

Secunda instantia.

Instabis secundò. Tunc aliquid pendet ab alio, quando non esse si non esset aliud: sed terminatio extrinseca omnipotentiae non esset formaliter, si nulla creatura esset possibilis: ergo illa terminatio penderet à creaturis.

Respondeo distinguo minorem: sed terminatio illa omnipotentiae non esset formaliter secundum id totum quod dicit in recto & entitatiue, si multæ creature essent possibles, nego; non esset secundum id quod dicit in obliquo & connotatiue, concedo.

Tertia instantia.

Instabis tertio: Omnipotentia Dei formaliter & adæquatè sumpta, secundum perfectionem intrinsecam, & perfectionem extrinsecam est virtus ad omnia: sed illa virtus est ordo essentialis ad omnia: ergo Dei omnipotentia formaliter & adæquatè sumpta est ordo essentialis ad creaturem.

Respondeo negando minorem; virtus enim ad omnia facienda, quando secundum totam suam perfectionem entitatiuam est independens à termino, est quidem relatio secundum dicti, non est autem relatio essentialis, quia quod refertur essentialiter, debet desinere esse secundum perfectionem intrinsecam, sublato eo ad quod refertur: lape autem dixi, quod si nulla esset creatura, Dei omnipotentia secundum perfectionem intrinsecam esset eadem, non esset autem secundum solam extrinsecam terminationem.

Solutio secundæ dubitatur.

Ad secundam eadem responso est: qui nihil potest facere, non est omnipotens, si ea impotens oriatur ex defectu perfectionis intrinsecæ, id est ex parte ipsius potentie, concedo; si oriatur ex defectu rei possibilis, nego. Similiter qui nihil scit, non est omnisciens, si nihil sciat ex defectu perfectionis intrinsecæ, quam scientia dicit in recto, concedo; si ex defectu obiecti scibilis, nego: tunc enim habet perfectionem intrinsecam omnisciæ, & omnipotentiae; sed non habet connotacionem extrinsecam.

Solutio

Ad tertiam respondeo, eo argumento probari

A etiam, quod scientia Dei etiam libera transcendentaliter refertur ab obiecta; si enim ego non loquor, Deus non vider me loqui. Itaque magna disparitas est inter actus creatus, & actum increatum Dei, quod actus creatus non sicut ens magis necessarium, quæ obiectum ad quod terminatur; id est specificatur ab obiecto, & sic ab eo pender, ut obiecto sublato, auferatur etiam actus ipse secundum totam perfectionem, & entitatem intrinsecam, quam dicit in recto; actus autem diuinus & perfectio increata sit ens magis necessarium quæ obiecta, quæ connotat; unde nec ab illis specificatur, nec ab illis dependet, sed tantum ad illa terminatur extrinsecè, adeò ut obiecto sublato maneat tota entitas & perfectio intrinseca illius actus, sola verò desinat extrinseca connotatio. Unde fit ut in actu creato non sint illa duo, entitas intrinseca, & terminatio extrinseca; quæ tamen in divino actu reperiuntur. Id est ad argumentum respondeo distinguendo maiorem: id est actus creatus refertur transcendentaliter ad obiectum, quia sine illo nec esse, nec concipi potest secundum perfectionem intrinsecam, quæ non est ens magis necessarium quæ obiectum, à quo pender & specificatur, concedo; quia nec esse, nec concipi potest secundum solam terminationem extrinsecam, nego. Pater autem quid dicendum sit ad minorem.

§. II.

Vtrum sint in Deo relationes predicamentales ad creaturem.

R atio dubitandi est primò, quia esse dissimilem, esse perfectiorem creaturis, esse dominum, esse causam actualē, sunt relations primi & secundi generis verè categoricæ: illæ proprie sunt in Deo: ergo sunt in Deo relations categoricæ.

Secundò: Deum esse dissimilem creaturis, esse perfectiorem, esse causam actualē, non est sola denominatio extrinseca, sed aliquid intrinsecum ipsi Deo, aliquo similiter illæ in creaturis essent denominations extrinsecæ: sed illæ non sunt denominations absolutæ in suo esse: ergo sunt respectuæ in suo esse. Probatur minor. Est dissimilem, esse perfectiorem, sunt ad aliud in quocunque subiecto sive non ad se; nemo enim sibi dissimilis est, nec se ipso perfectior: ergo sunt relatives in suo esse.

Tertiò: id est in creatis esse simile vel dissimile sunt relativa secundum esse, quia nec esse, nec concipi possunt nisi concepto alio: sed etiam in Deo non potest esse, vel concipi dissimilitudo nisi concepto alio: ergo est denominatio relativa secundum esse.

Dico secundò. Nullæ sunt in Deo relations categoricæ, aut quasi categoricæ ad creaturem. Ita docent Authores ferè omnes citati nuper pro relationibus essentialibus: contra Okamum & Scholam totam Nominalium, quos sequuntur Aucterà q. 25. sect. 5. Hurtadus disp. 15. sect. 2.

Ratio autem prima & fundamentalis est, quia Deus cum purissimus actus sit, quo nullus potest purior excogitari, nullius accidentis etiam metaphysici capax est. Unde argumentor. Actus purissimus, quo nullus purior potest excogitari, qualis est Deus, nullum habet, neque potest habere accidentis etiam metaphysicum: si habeat relationem aliquam categoricam ad creaturem, habebit accidentia metaphysica: ergo Deus nullas habet relationes

tertia dubitatio.

Prima dubitatio.

Secunda dubitatio.

Tertia dubitatio.

Conclusio negativa.

704 Philosophiaæ Peripat. Lib.IV. Disp.IV.

lationes categoricas. Probatur maior. Actus , quo A quo , vt dixi , differt à connotatione aut relatione nullus prior cogitari potest , est necessariò totum suum esse ; ideo nihil in se habet , quod non sit eius essentia : sed si haberet accidentis aliquod metaphysicum , haberet aliquid quod non esset ipsius essentia : ergo non habet ullam accidentis metaphysicum.

Secunda ratio ex ratione primi entis.

Tertia ratio ex Dei eternitate immutabili.

Secundò : relatio quælibet categorica supponit terminum suum ut priorem : sed nihil est in Deo , quod supponat creaturas , tanquam aliquid prius ; alioquin Deus non esset secundum se totum omnium primum , & maximè necessarium : ergo nulla relatio categorica est in Deo.

Tertio : si est in Deo relatio aliqua categorica , necesse est ut illa non sit æterna , sed ut in tempore illa incipiat esse in Deo ; relatio enim categorica non habet terminum nisi actu existens ; non est autem ab æterno illa creatura existens : sed implicat ut in Deo incipiat esse aliquid intrinsecum , quod prius non erat : ergo nulla relatio categorica est in Deo. Probatur minor.

Primo implicat esse aliquid in Deo , quod non sit ens à se : sed relationes reales de nouo aduenientes non essent entia à se ; quod enim est à se , necessariò est æternum ; nam probatur æternitas Dei per aseitatem : ergo non possunt illæ relationes incipere de nouo esse in Deo. Deinde quod aduenit substantiaz iam completae & ultimò terminatae , est verum accidentis : relatio hæc temporanea adueniret substantiaz Dei complete , atque ultimò terminata : ergo illa est verum accidentis. Denique nihil aduenire potest intrinsecum substantiaz , quod illa non haberet prius sine intrinseca mutatione illius substantiaz : ista relatio in tempore adveniens est aliquid intrinsecum Deo ; relatio enim non est denominatio solum extrinseca , in

quo , vt dixi , differt à connotatione aut relatione secundum dici : ergo Deus verè mutatur , si relationem aliquam habet de nouo.

Ad primam respondeo distinguendo maiorem : esse dissimilem , perfectiorem , &c. sunt relationes categoricas primi & secundi generis in subiecto , quod est capax accidentis , & perfectibili per aliud , concedo ; in subiecto incapaci accidentis , & se ipso summè perfecti , nego ; in huiusmodi enim subiecto illæ non sunt relationes nisi secundum dico.

Ad secundam & tertiam eadem recurrit distinctione ; nam esse similem , esse causam actualē , in actu puro , & incapaci accidentis , pura sunt denominations extrinsecæ , aut relationes secundum dico : in subiecto capaci accidentium & potentiarum sunt verae relationes secundum esse.

Instabis . Deus non est perfectior & dissimilis creaturis per solam dictiōnē nostrā , sed per aliquid esse : non est dissimilis per aliquid absolutum , sed per aliquid relativum : ergo est similis per aliquid relativum secundum esse.

Respondeo distinguendo minorem : Deus est dissimilis creaturis per aliquid relativum Deo intrinsecum , nego ; Deo extrinsecum , concedo . Deus enim habet has denominations non ab aliqua denominatione sibi intrinseca , sed à relatione , quæ est in creaturis : sicut partes denominatio visus à visione , quæ est in oculo. Deinde dici potest dissimilis per aliquid intrinsecum absolutum secundum esse , relativum secundum dici . Deus enim denominatur dissimilis per intrinsecum absolutum , & per relationem creaturæ ; unde denominatio hæc , quatenus relativia , extrinseca est Deo , adæquatè verò sumpta , partim est intrinseca , partim extrinseca.

Et hoc sufficiat ad maiorem Dei gloriam.

INDEX